

KONCEPCJA INTELIGENTNEJ WSI DLA MIEJSCOWOŚCI CHRUŚLICE

-PROJEKT-

Chruślice Lipiec 2023

Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie.

Projekt współfinansowany w ramach Projektu Grantowego „Razem dla Radomki” ze środków Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020 w ramach poddziałania „Wsparcie na wdrażanie operacji w ramach strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność”.

Koncepcja Inteligentnej Wsi dla miejscowości Chruślice

Niniejsza publikacja została opracowana od maja do lipca 2023 roku przez Koło Gospodyń Wiejskich „Babki.pl” w Chruślicach, w ramach realizacji projektu pt.: Opracowanie koncepcji Smart Villages dla miejscowości Chruślice położonej w gminie Wolanów.

którego celem było opracowanie wspólnej koncepcji rozwoju Smart Villages (Inteligentnych Wiosek) dla miejscowości Chruślice, do realizacji w latach 2023-2030 jako dokumentu strategicznego wychodzącego naprzeciw potrzebom społeczności lokalnej.

Środki finansowe przeznaczone na jej przygotowanie zostały pozyskane dzięki dofinansowaniu ze środków Lokalnej Grupy Działania Razem dla Radomki w ramach projektu grantowego pod nazwą Smart Villages finansowanego ze środków PROW 2014 – 2020.

Spis treści

1	<u>WPROWADZENIE</u>	4
2	<u>KONTEKST</u>	5
2.1	OPIS PROCESU OPRACOWANIA KONCEPCJI, W TYM PRZEPROWADZENIA KONSULTACJI Z LOKALNĄ SPOŁECZNOŚCIĄ.	5
2.2	STRATEGIE I INICJATYWY OBEJMUJĄCE MIEJSCOWOŚĆ CHRUŚLICE.	7
2.2.1	ODEŚLANIA DO ISTNIEJĄCYCH LUB PRZESZŁYCH STRATEGII LOKALNYCH, INICJATYW I PROJEKTÓW.....	7
2.2.2	POWIĄZANIA ZE STRATEGIAMI WYŻSZEGO SZCZEBŁA.	14
3	<u>KLUCZOWE CECHY WSI CHRUŚLICE</u>	20
3.1	GŁÓWNE CECHY WSI	20
3.2	GŁÓWNE ATUTY I MOŻLIWOŚCI	21
3.2.1	HISTORIA WSPÓŁPRACY NA RZECZ WSPÓLNEGO DOBRA	22
3.2.2	ROZBUDOWANA INFRASTRUKTURA PUBLICZNA, WYKORZYSTYWANA NA DZIAŁALNOŚĆ SPOŁECZNĄ	22
3.2.3	DZIEDZICTWO HISTORYCZNE ZWIĄZANE Z FUNKCJONUJĄCYM OBOZEM WOJSKOWYM W CZASIE II WOJNY ŚWIATOWEJ.....	25
3.2.4	AKTYWNE ORGANIZACJE POZARZĄDOWE.....	26
3.2.5	DOBRE ZORGANIZOWANA SPOŁECZNOŚĆ LOKALNA I LIDERZY SPOŁECZNI.....	27
3.2.6	MALOWNICZE OTOCZENIE	27
3.2.7	PRZEDSIĘBIORCZY MIESZKAŃCY – ROZWIJAJĄCA SIĘ BRANŻA STOLARSKA.....	28
3.2.8	POTENCJAŁ MŁODYCH MIESZKAŃCÓW.....	29
3.3	KLUCZOWE WYZWANIA	29
3.3.1	POTRZEBA ROZBUDOWY I WYPOSAŻENIA KLUBU SENIOR+ ORAZ NOWOPOWSTAJĄCEGO LOKALNEGO CENTRUM REKREACJI.....	30
3.3.2	NIEWYSTARCZAJĄCO ROZBUDOWANE TERENY SPORTOWO – REKREACYJNE.....	30
3.3.3	NIEWYSTARCZAJĄCA INFRASTRUKTURA UMOŻLIWIAJĄCA BEZPIECZNE PORUSZANIE SIĘ PO DROGACH OSOBOM NIEZMOTORYZOWANYM	30
3.3.4	MAŁO ROZWIINIĘTA INFRASTRUKTURA TURYSTYCZNA WRAZ Z NIEWIELKĄ PROMOCJĄ TEJ FORMY WYPOCZYNKU.	31

3.3.5 POTRZEBA DALSZEGO WSPARCIA I KONTYNUACJI INTEGRACJI, ROZWOJU I EDUKACJI MIESZKAŃCÓW	31
3.3.6 NIEWYSTARCZAJĄCA ROZBUDOWA MIEJSC PAMIĘCI HISTORYCZNEJ I PROMOCJA DZIEDZICTWA LOKALNEGO	32
3.4 UPROSZCZONA ANALIZA SŁABYCH I MOCNYCH STRON (SWOT) OBSZARU OBJĘTEGO KONCEPCJĄ.....	33
<u>4 LOGIKA INTERWENCJI.....</u>	<u>34</u>
4.1 WIZJA ORAZ CEL OGÓLNY	34
4.2 CELE SZCZEGÓŁOWE I OPERACYJNE W ODPOWIEDZI NA SWOT	34
4.1.1 CEL SZCZEGÓŁOWY 1: ZRÓWNOWAŻONY ROZWÓJ INFRASTRUKTURY PUBLICZNEJ	36
4.1.2 CEL SZCZEGÓŁOWY 2: KULTYWOWANIE I PROMOCJA CENNEGO DZIEDZICTWA OBSZARU	36
4.1.3 CEL SZCZEGÓŁOWY 3: ROZWÓJ KAPITAŁU SPOŁECZNEGO	37
4.3 STRUKTURA LOGICZNA INTERWENCJI	39
4.4 INTELIGENTNE ROZWIĄZANIA: DZIAŁANIA, PRODUKTY I REZULTATY	43
4.5 LISTA PROJEKTÓW	48
<u>5 ZARZĄDZANIE I MONITOROWANIE</u>	<u>63</u>
5.1 ZARZĄDZANIE.....	63
5.2 MONITORING	63
<u>6 PLAN WŁĄCZENIA SPOŁECZNOŚCI W REALIZACJĘ KONCEPCJI, Z UWZGLĘDNIENIEM ROLI SOŁTYSZA LUB RADY SOŁECKIEJ W TYM PROCESIE ..</u>	<u>64</u>
6.1 ZAANGAŻOWANIE MIESZKAŃCÓW W ROZWÓJ STRATEGII	64
6.2 KLUCZOWE KANAŁY KOMUNIKACJI I PODNOSZENIA ŚWIADOMOŚCI WŚRÓD OBYWATELI	65
6.3 PLANOWANE DZIAŁANIA MAJĄCE NA CELU ZMOBILIZOWANIE ZAINTERESOWANYCH STRON.....	66
<u>7 PODSUMOWANIE.....</u>	<u>66</u>

1 WPROWADZENIE

Współczesny świat zmienia się z zawrotną prędkością. Postęp technologii, zmian klimatycznych, przemian społeczno – kulturowych wydaje się przyspieszać w tempie wykładniczym. Okazuje się zatem, że adaptacja do przeobrażających się ciągle warunków zaczyna stanowić jedno z największych wyzwań dla społeczności lokalnych. Dotychczasowe formy funkcjonowania zawodzą w zetknięciu z takimi wymaganiami jak Pandemia Covid 19 i przejście na pracę i naukę zdalną, rozwój metropolii przy równoczesnej postępującej depopulacji wsi, konflikty zbrojne, susze i wysokie temperatury. To, co sprawdza się w takich warunkach to elastyczność powiązana z szybkim uczeniem się oraz oparciem o wartości.

Współcześni socjologowie ukuli pojęcie świata VUCA, który jest zmienny, nieprzewidywalny, złożony i niejednoznaczny. To rzeczywistość, w której jedyną pewną jest zmiana. Odpowiedzią na te wyzwania jest według naukowców rozwijanie takich cech i umiejętności jak tworzenie i realizacja wizji a nie zadań, rozumienie poprzedzające etykietowanie, jasność wynikająca z szerokiej perspektywy oraz zwinność (elastyczność) w reagowaniu i adaptowaniu się do warunków.

Idea Smart Village zdaje się odpowiadać na te wyzwania w pełni. To myśl, która pojawiła się w przestrzeni publicznej stosunkowo niedawno. W roku 2016, uczestnicy konferencji w Cork w Irlandii, przygotowali deklarację pt. „Lepsze życie na obszarach wiejskich”. Jednym z jej postulatów było pokonanie przepaści cyfrowej i rozwijanie możliwości, jakie oferuje lepsza jakość sieci połączeń i cyfryzacja na obszarach wiejskich. Uważa się to za umowną datę powstania Smart Villages w przestrzeni publicznej.

Następnie w 2017 r. Europejska Sieć na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich zaproponowała Działania UE na rzecz inteligentnych wiosek. W dokumencie zdefiniowano wstępnie pojęcie Smart Villages rozumiane jako: „Wsie (społeczności lokalne, regiony), które wykorzystują technologie cyfrowe i innowacje w swoim codziennym życiu, poprawiając w ten sposób jego jakość, polepszając standard usług publicznych i lepiej wykorzystując zasoby lokalne”. W 2017 r. Parlament Europejski i trzej komisarze Unii Europejskiej zainicjowali działanie UE na rzecz inteligentnych wiosek. Od tego czasu dynamika zagadnienia Smart Villages szybko rośnie - zarówno w terenie, jak i na poziomie polityk europejskich. Grupa Tematyczna ENRD ds. Inteligentnych Wiosek określiła, w jaki sposób społeczności wiejskie w całej Europie opracowują innowacyjne rozwiązania lokalne i pomysłowe podejścia do rewitalizacji usług wiejskich w takich dziedzinach jak energia, transport, opieka społeczna i wiele innych.

W Polsce już od kilku lat realizowanych jest szereg działań mających na celu przybliżenie tej idei, jej rozpropagowanie i zachęcenie liderów społeczności do planowania rozwoju swoich miejscowości w duchu SMART. Organizowane są konferencje, konkursy i szkolenia. Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi postanowiło

o włączeniu tego instrumentu do Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014 – 2020 oraz Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023 – 2027. Lokalne Grupy Działania z terenu całej Polski mogą włączać do swoich Strategii Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność przedsięwzięcia, dzięki którym mieszkańcy mogą przygotowywać Koncepcje Inteligentnej Wsi dla swojej miejscowości.

Takie działanie podjęła między innymi jako jedna z pierwszych w Polsce, Lokalna Grupa Działania Razem dla Radomki. W ramach ogłoszonego naboru przyznała 6 dotacji na utworzenie koncepcji dla miejscowości z obszaru swojego działania.

2 KONTEKST

2.1 Opis procesu opracowania koncepcji, w tym przeprowadzenia konsultacji z lokalną społecznością.

Niniejsza koncepcja była konstruowana od maja do lipca 2023 r. Inicjatorem tego procesu było Koło Gospodyń Wiejskich Babki.pl z Chruślic, które realizowało projekt dofinansowany ze środków Lokalnej Grupy Działania Razem dla Radomki. Otrzymany grant, przeznaczony był w całości na utworzenie założeń do koncepcji wspólnie ze społecznością lokalną oraz przygotowanie tego dokumentu.

Szczegółowo zaplanowano proces tworzenia koncepcji. W pierwszym kroku dokonano ustalenia jej interesariuszy. Dzięki temu zadbano, aby byli obecni na różnorodnych etapach przygotowywania dokumentu. Wskazano następujące grupy i osoby:

Rysunek 1 Interesariusze Koncepcji Inteligentnej Wsi dla miejscowości Chruślice

Koncepcja Inteligentnej Wsi dla miejscowości Chruślice

Na każdym etapie przygotowania dbano o najwyższy możliwy poziom partycypacyjności działań. Informacje o planowanych spotkaniach były udostępniane mieszkańcom w postaci plakatu na tablicach informacyjnych we wsi, ale także w siedzibie Gminy. Został on także udostępniony w wersji elektronicznej na profilu społecznościowym KGW „Babki.pl” w Chruślicach oraz stronach www Gminy Wolanów oraz Lokalnej Grupy Działania Radem dla Radomki. Spotkania były otwarte – każda zainteresowana osoba mogła wziąć w nim udział.

Odbyły się dwa spotkania konsultacyjne, w których brali udział mieszkańcy wsi. Pierwsze z nich miało miejsce 15 maja 2023 w budynku Klubu Senior. Wzięło w nim udział blisko 30 osób. Wśród nich członkinie i członkowie Koła Gospodyń Wiejskich, Sołtys i Radny, mieszkańcy i mieszkanki, Wójt Gminy Wolanów Pani dr Ewa Markowska-Bzducha oraz Prezes Lokalnej Grupy Działania Razem dla Radomki – Pan Cezary Nowek. Poświęcone było omówieniu zasad tworzenia koncepcji, wysłuchaniu głosu zebranych, zdiagnozowaniu najpilniejszych i najważniejszych potrzeb oraz zebraniu pomysłów co do sposobów ich zaspokojenia. Wskazano także zasoby, które miały stanowić podstawę do planowania działań.

W czasie tego spotkania, grupa młodzieży przedłożyła wniosek o budowę boiska, który został uwzględniony w niniejszej koncepcji.

Określono także grupy docelowe, które zostaną objęte dedykowanymi działaniami w ramach koncepcji. Są to:

Rysunek 2 Grupy docelowe Koncepcji Inteligentnej Wsi dla miejscowości Chruślice

Następnie odbył się cykl spotkań osób odpowiedzialnych za tworzenie treści dokumentu, w czasie których omawiane były szczegóły dotyczące zapisów poszczególnych rozdziałów. W tym czasie dokonano także dogłębnej analizy danych zastanych (tzw. desk – research).

Koncepcja Inteligentnej Wsi dla miejscowości Chruślice

Gdy dokument był już w ostatniej fazie tworzenia, zorganizowano jeszcze jedno spotkanie konsultacyjne. Tym razem 24 lipca. Wzięło w nim udział 14 osób, w spośród nich Pani Wójt Gminy Wolanów – dr. Ewa Markowska – Bzducha, Prezes Lokalnej Grupy Działania Razem dla Radomki – Pan Cezary Nowek, Sołtys i Radny z Chruślic, Pan Edward Pysiak. Inicjatorką tworzenia koncepcji dla Chruślic, była Pani Sołtys Anna Okrój, członkinie i członkowie Koła Gospodyń Wiejskich „Babki.pl” w Chruślicach oraz mieszkańcy i mieszkanki, a wśród nich aż 5 osób młodych. Celem spotkania było omówienie dokumentu i weryfikacja, czy jego zapisy faktycznie oddają treści wypracowane w czasie pierwszego spotkania. Doszczegółowiono brzmienie wizji oraz celów. Sprawdzone czy logika interwencji jest adekwatna i spójna. Przeanalizowano także listę działań i projektów.

Po wprowadzeniu ostatnich poprawek i korekt, dokument został zaakceptowany.

Proces tworzenia Koncepcji Inteligentnej Wsi dla miejscowości Chruślice był od początku planowany i prowadzony z uwzględnieniem interesów i udziału mieszkańców. Kluczową postacią był tu Sołtys Wsi i Radny – Pan Edward Pysiak, oraz koordynator projektu Anna Okrój którzy brali czynny udział w spotkaniach konsultacyjnych oraz roboczych.

2.2 Strategie i inicjatywy obejmujące miejscowość Chruślice.

Chruślice to wieś bardzo aktywna, w której realizowanych było i nadal jest szereg inicjatyw społecznych. Autorem i wykonawcą wielu z nich jest Koło Gospodyń Wiejskich „Babki.pl” w Chruślicach.

2.2.1 Odesłania do istniejących lub przeszłych strategii lokalnych, inicjatyw i projektów

Spośród istotnych dla wsi inicjatyw, z pewnością należy wymienić na pierwszym miejscu przekazanie Gminie Wolanów własności budynku wybudowanego w czynie społecznym przez mieszkańców blisko siedem dekad temu. W tamtych czasach, Wspólnota Gruntowa Wsi Chruślice, widząc potrzebę lokalową, podjęła decyzję o rozpoczęciu prac mających na celu przekazanie przez mieszkańców gruntów w centrum wsi oraz sukcesywnym zbieraniu materiałów budowlanych. Następnie, mieszkańcy własnymi rękami i przy użyciu własnych maszyn i urządzeń, wybudowali miejsce, w którym przez lata mieściło się przedszkole, szkoła dla klas 1 – 3 oraz część socjalna, w której zlokalizowano mieszkania dla nauczycieli. W koniecznych sytuacjach, budynek pełnił także funkcję świetlicy i był udostępniany na spotkania i zebrania. Niestety remonty nie odbywały się z wystarczającą regularnością i budynek z upływem czasu tracił jakość i degradował. Z czasem zaczął popadać w ruinę. Z tego powodu, z inicjatywy ówczesnej Sołtys – Anny Okrój potem kolejnego Sołtysa Edwarda Pysiaka podjęto kroki w kierunku przekazania tego budynku Gminie Wolanów, która mogłaby zapewnić właściwe

utrzymanie i remonty. Po zmianie ustawy dotyczącej Wspólnot Gruntowych Gmina Wolanów w 2019 roku złożyła wniosek do Wojewody o przejęcie nieruchomości a w 2021 roku decyzją Wojewody Mazowieckiego stała się jej właścicielem i od tego czasu realizowany jest szereg projektów mających na celu przywrócenie budynkowi przeszłej świetności i dalsze umożliwienie spełnianie funkcji społecznych. Nie można tu zapomnieć o przychylności obecnych władz Gminy Wolanów oraz przekazanych środkach własnych gminy do realizacji poszczególnych inicjatyw dla sołectwa Chruślice, w tym znaczącej roli Wójta Gminy Wolanów oraz Sołtysa i Radnego Wsi Chruślice.

Kolejną inicjatywą realizowaną przez Gminę Wolanów był remont budynku i utworzenie w nim Klubu Senior+. Projekt pod nazwą „Przebudowa i wyposażenie budynku świetlicy wiejskiej w miejscowości Chruślice na potrzeby Klubu Senior+” otrzymał dofinansowanie w kwocie 148 635,75 zł z rządowego programu Senior+ - edycja 2019. Wartość całkowita projektu wynosiła 559 420,00 zł, w tym 410 784,25 z budżetu Gminy Wolanów. Obejmował on między innymi remont i wyposażenie budynku, aby dostosować go do potrzeb seniorów. Znalazła się tu przestronna i wyposażona sala do spotkań, zaplecze kuchenne i sanitariaty oraz mniejsza sala, w której odbywają się zajęcia sportowo – ruchowe. Inauguracja w grudniu 2019 roku zapoczątkowała od 2020 roku regularne spotkania nie tylko senioralne dla mieszkańców Chruślic i okolicznych wsi. Do dziś dwa razy w tygodniu grupa około 50 osób spotyka się na warsztatach, pogadankach, spotkaniach, jubileuszach i innych wydarzeniach.

W kolejnych latach Gmina Wolanów odnowiła drugą część budynku, w której znajdowało się zaplecze socjalne dla nauczycieli. Te pomieszczenia zostały przekazane Kołu Gospodyń Wiejskich, które powstało w czerwcu 2019 roku. Ta prężnie działająca organizacja od 4 lat organizuje, animuje i pobudza życie społeczne we wsi. Po przejęciu odremontowanej części, członkinie KGW postanowiły o utworzeniu Lokalnego Centrum Rekreacji – miejsca dla mieszkańców, w którym mogliby spędzać czas.

Na realizację tej wizji wnioskowały o dofinansowania. Otrzymały między innymi:

- W roku 2021- od Lokalnej Grupy Działania Razem dla Radomki w ramach PROW 2014 – 2020 i programu LEADER na zagospodarowanie terenu wokół klubu Senior+ poprzez przygotowanie użyczonego przez Gminę Wolanów terenu, wykonanie nasadzeń oraz posadowienie infrastruktury rekreacyjnej takiej jak pergole, ławki, kosze na śmieci itp. Całkowita wartość projektu -11 713,89 zł, w tym otrzymane dofinansowanie w wysokości 7 866,00 zł oraz praca własna członków KGW oraz Seniorów z Klubu Senior+ o wartości 3 847,89 zł. W ramach pozyskanych środków dokonano zakupów a wszystkie prace wykonano w ramach wolontariatu. Celem operacji było umożliwienie mieszkańcom wsi Chruślice rozwoju inicjatyw lokalnych i integracji społecznej poprzez utworzenie i udostępnienie miejsca rekreacji. Przedmiotowa operacja przyczyniła się do zwiększenia

Koncepcja Inteligentnej Wsi dla miejscowości Chruślice

aktywności społecznej i wzmocnienia więzi z miejscem zamieszkania. Istotą projektu było również pobudzenie aktywności wśród mieszkańców oraz zwiększenie atrakcyjności obszaru wsi Chruślice. Urządzony plac rekreacyjny jest miejscem wielu spotkań zarówno dla dorosłych jak i młodzieży z naszej miejscowości, ale również dla mieszkańców pobliskich miejscowości. Jest to miejsce spotkań naszych dziadków, rodziców, seniorów korzystających z tego miejsca w dzień oraz miejscowej młodzieży w porze popołudniowej i wieczornej czy członkiń KGW.

Rysunek 3 Zagospodarowany teren wokół Klubu Senior+ w Chruślicach

Rysunek 4 Lokalne Centrum Rekreacji w Chruślicach - siedziba KGW Babki.pl

Koncepcja Inteligentnej Wsi dla miejscowości Chruślice

- Kolejna dotacja przekazana przez Samorząd Województwa Wielkopolskiego to 7 000,00 zł na projekt „Wyposażenie kuchni dla KGW „Babki.pl” w Chruślicach”. Dzięki tym środkom, zakupiono niezbędny sprzęt kuchenny oraz materiały, a lokalny przedsiębiorca wykona zabudowę z szafek. Celem zadania było doposażenie organizacji w meble kuchenne i sprzęt AGD w celu doposażenia nowo zaadoptowanego pomieszczenia na potrzeby działalności organizacji i do stworzenia warunków do wzrostu jej aktywności i udziału w różnych wydarzeniach tj. pikniki, warsztaty, Dzień Kobiet, jarmarki, wigilia itp. Zadanie posłużyło aktywizacji i integracji społeczności wiejskiej, co pozwoliło na wzrost sprawności działania KGW oraz możliwość jego udziału i jego członków w różnych wydarzeniach.
- Otrzymane dofinansowanie ze środków Lokalnej Grupy Działania Razem dla Radomki i programu LEADER w wysokości 52 500,00 zł umożliwi termomodernizację i odnowę fasady budynku. Projekt będzie realizowany w tym roku. Realizacja operacji polegająca na termomodernizacji budynku gminnego wraz z wymianą parapetów, obróbki blacharskiej, daszka nad drzwiami, terakoty schodowej w m. Chruślice wraz z wyposażeniem pomieszczenia do zajęć fitness stanowić będzie miejsce działań rekreacyjnych oraz społecznych. Będzie to miejsce ogólnodostępne, służące mieszkańcom jako miejsce spotkań, działań rekreacyjnych czy integracyjno-rekreacyjnych. Planowana inwestycja wpłynie na poprawę jakości życia na wsi, a także znacznie poprawi funkcjonalność i estetykę przestrzeni w miejscowości Chruślice. Nowo wyremontowany obiekt ograniczy dysproporcje w dostępie do infrastruktury rekreacyjnej dla dzieci, dorosłych, młodzieży i seniorów z terenów wiejskich. Nastąpi uaktywnienie i integracja mieszkańców, przede wszystkim dzieci, rodziców z dziećmi, dorosłych czy Kół Gospodyń Wiejskich poprzez wspólne spędzanie czasu poprzez udział w różnego rodzaju zajęciach rekreacyjnych, w tym związanych z aktywnością ruchową.
- W 2023 KGW otrzymało także dofinansowanie na projekt: Organizacja inicjatywy kulturalnej – Festyn w Chruślicach. Kwota wsparcia 3 800,00 zł. Ten projekt także będzie realizowany w najbliższym czasie, w sierpniu 2023 r. Celem realizacji operacji jest organizacja festynu w Chruślicach - wydarzenia promującego lokalną kulturę biesiadną i ludową oraz integracja lokalnego środowiska wiejskiego. Przedsięwzięcie będzie wychodziło naprzeciw potrzebom, uwarunkowaniom i cechom obszarów wiejskich, a w szczególności społeczności wsi Chruślice. Na wydarzenie zostanie zaproszony zespół muzyczny oraz kapela ludowa, promujące lokalną

Koncepcja Inteligentnej Wsi dla miejscowości Chruślice

muzykę ludową i weselną. Ponadto w ramach organizowanego wydarzenia zostanie zapewniony poczęstunek dla wszystkich uczestników wydarzenia.

Inicjatywy dotyczące zagospodarowania terenu działki rekreacyjnej podejmowało także Sołectwo Chruślice. W 2020 roku zrealizowało zadanie w ramach środków własnych Gminy Wolanów oraz dofinansowań przyznawanych przez Samorząd Województwa Mazowieckiego w konkursie Mazowieckiego Instrumentu Aktywizacji Sołectw Mazowsze 2020. Projekt pod nazwą „Utworzenie miejsca rekreacji w sołectwie Chruślice” polegał na wybudowaniu altany wraz z dużym biesiadnym stołem oraz czterema ławkami. Utwardzono także kostką brukową teren wokół altany i ułożono chodnik biegnący do funkcjonującego obok Klubu Senior+. Zostały także zakupione i posadzone krzewy ozdobne. Wartość zrealizowanej inwestycji to 30 428,35 zł, w tym środki własne gminy Wolanów w wysokości 20 428,35 zł. oraz środki z budżetu Samorządu Województwa Mazowieckiego – 10.000,00 zł. W pracę bardzo aktywnie zaangażowani byli mieszkańcy sołectwa, którzy chętnie pomagali na każdym etapie realizacji przedsięwzięcia. Sołectwo otrzymało nagrodę pieniężną w wysokości 1 000,00 za realizację tego zadania w ramach konkursu „Najlepsza inicjatywa MIAS 2020”.

Kolejną ważną inicjatywą realizowaną na terenie Chruślic i okolicznych miejscowości jest dbanie o zachowanie cennego dziedzictwa historycznego. Mieszkańcy honorują pamięć o Obozie Pracy Przymusowej, który znajdował się tu w czasie II Wojny Światowej. Podejmowane są różnorodne inicjatywy mające na celu upamiętnienie tych wydarzeń i ofiar, które w tym czasie poniosły śmierć. Na kawałku betonu w sąsiednie miejscowości Kacprowice tuż przy drodze krajowej nr 12, który powstał w tamtych czasach jako fragment drogi, umieszczono tablicę upamiętniającą tamte wydarzenia. Na skrzyżowaniu dróg, nieopodal cmentarza wojennego tuż przy trakcie betonowym wybudowanym przez jeńców wojennych znajduje się także pomnik upamiętniający poległych.

Koncepcja Inteligentnej Wsi dla miejscowości Chruślice

Rysunek 5 Kamień upamiętniający wydarzenia z czasów II Wojny Światowej w Gminie Wolanów

Rysunek 6 Pomnik upamiętniający ofiary II Wojny Światowej

Od roku 1941 do 1944, w niedalekiej odległości od Chruślic powstał obóz lotniczy wojsk niemieckich. Równocześnie do budowy i obsługi bazy wykorzystywano niewolniczą pracę osób będących jeńcami Obozu Pracy Przymusowej. W wyniku nadludzkiego wysiłku, niedożywienia i złych warunków socjalnych, śmierć poniosło wielu więźniów. Ponad 3000 osób narodowości Polskiej, Rosyjskiej i Żydowskiej jest pochowanych na cmentarzu w Chruślicach.

Rysunek 7 Cmentarz Wojenny w Chruślicach

Źródło: <https://www.gov.pl/web/uw-mazowiecki/region-radomski-w-chruslicach-odnowiono-cmentarz-wojenny>

W roku 2022, dzięki dotacji Wojewody Mazowieckiego w wysokości 43 000 zł wykonano kompleksową rewitalizację miejsca pochówku zamęczonych w obozie. Inwestycja odbywała się w ramach realizacji zadań związanych z ochroną miejsc pamięci narodowej i sprawowania opieki nad cmentarzami wojennymi. W ramach prowadzonych prac utworzono „Aleję Poległych”, odnowiono pomnik ofiar zbiorowych mordów, wykonano trzy tablice z symbolami religijnymi – Krzyżem Rzymskokatolickim, Krzyżem Prawosławnym i Gwiazdą Dawida i tablicę upamiętniającą zabitych i pomordowanych. Zamontowano trzy maszty flagowe oraz zrewitalizowano groby, teren i ogrodzenie cmentarza.

Konieczne są jednak dalsze prace mające na celu budowę parkingu oraz tablic edukacyjnych. Planowane jest także stworzenie szlaku pamięci ofiar obozu.

Kolejna inicjatywa mieszkańców, o której należy wspomnieć to renowacja kapliczki z figurą św. Jana Nepomucena. Zlokalizowana przy drodze tuż obok malowniczego stawu, zyskała swój dawny blask dzięki odnowieniu figury i restauracji obudowy. Nowe ściany i dach poprawiły nie tylko wygląd kapliczki, ale także ochronę figury. W realizację tego przedsięwzięcia zaangażowani byli mieszkańcy, na ten cel chętnie przekazali środki własne finansowe, a wiele prac wykonali własnymi siłami w ramach wolontariatu.

Rysunek 8 Odnowiona kapliczka św. Jana Nepomucena w Chruślicach

Ta długa i imponująca lista to niektóre i największe inicjatywy i przedsięwzięcia podejmowane przez mieszkańców Chruślic na rzecz wspólnego dobra w ostatnich latach. Należy zauważyć, że większość z nich mogła zaistnieć, ponieważ ogrom pracy przy ich realizacji przejęli na siebie mieszkańcy w ramach czynów społecznych. Godziny pisania wniosków, organizacji wydarzeń, zakupu materiałów, realizacji działań i rozliczania dotacji to kapitał, który stanowi o rozwoju Chruślic. To koszty najczęściej nigdzie nie ujmowane i nie mające ekwiwalentu w budżetach projektów, zwiększające wartość wszystkich projektów.

2.2.2 Powiązania ze strategiami wyższego szczebla.

Planując rozwój Chruślic zadbano o to, aby koncepcja była spójna z innymi nadrzędnymi dokumentami strategicznymi. Poniżej wskazano do jakich celów w nich zawartych się odnosi. Wizja rozwoju jest spójna, a koncepcja realizuje niektóre z założeń szerszych planów strategicznych.

2.2.2.1 Strategia Rozwoju Gminy Wolanów do 2030 roku

Poniżej przytoczono cele strategiczne i operacyjne Strategii Rozwoju Gminy Wolanów, w które wpisuje się koncepcja inteligentnej wsi. Wskazane poniżej cele będą mogły być osiągnięte poprzez realizację projektów ujętych w niniejszym dokumencie.

Koncepcja Inteligentnej Wsi dla miejscowości Chruslice

Tabela 1 Powiązania ze Strategią Rozwoju Gminy Wolanów do 2030 roku

Cel Strategiczny Gminy Wolanów	Cel operacyjny Gminy Wolanów	Cel szczegółowy koncepcji	Cel operacyjny koncepcji/ działanie
Cel strategiczny I: Gmina Wolanów atrakcyjna, bezpieczna i konkurencyjna do życia oraz pracy:	Cel 1.2. Poprawa stanu dróg;	1	1.2/1.2.1., 1.2.2., 1.2.3.
	Cel 1.6. Rozbudowa infrastruktury sportowej i rekreacyjnej;	1	1.1./ 1.1.1., 1.1.2., 1.1.3.
Cel strategiczny: Przeciwdziałanie negatywnym skutkom zmian klimatu	Cel 2.1. Odnawialne źródła energii;	1	1.1./ 1.1.2.
	Cel 2.2. Poprawa efektywności energetycznej na terenie gminy;	1	1.1./ 1.1.1.
Cel strategiczny: Wsparcie rozwoju i konkurencyjności lokalnej gospodarki	Cel 3.2. Promocja przedsiębiorczości;	3	3.2/ 3.2.1.
Cel strategiczny: Wsparcie i rozwój kapitału społecznego:	Cel 4.2. Podnoszenie świadomości prozdrowotnej, promocja i realizacja działań profilaktycznych;	3	3.1/ 3.1.1., 3.1.2., 3.1.3.
	Cel 4.5. Wsparcie powrotu na rynek pracy kobiet po okresie urlopu macierzyńskiego poprzez organizację opieki dla dzieci do 3 lat – żłobek, klub malucha;	3	3.1/ 3.1.3.
	Cel 4.6. Edukacja ekologiczna i promowanie postaw chroniących środowisko;	2	2.2/ 2.2.1, 2.2.2
	Cel 4.7. Wsparcie rozwoju kompetencji cyfrowych wśród mieszkańców gminy.	3	3.1., 3.2/ 3.1.2, 3.2.2
	Cel 4.8. Organizacja cyklicznych imprez kulturalnych, rozrywkowych i sportowych;	3	3.1., 3.2./ 3.1.1., 3.1.2., 3.1.3., 3.2.2.

2.2.2.2 Strategia Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność wdrażana przez Lokalną Grupę Działania Razem dla Radomki.

Koncepcja tworzona jest w ramach dofinansowania otrzymanego z Lokalnej Grupy Działania Razem dla Radomki i tym samym realizuje założenia dokumentu. Treść koncepcji i wskazane w niej kierunki działania, cele i realizowane projekty równocześnie realizują następujące cele LSR:

Tabela 2 Powiązania z Strategią Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność wdrażana przez Lokalną Grupę Działania Razem dla Radomki.

Cel Ogólny LSR Razem dla Radomki	Cel szczegółowy LSR Razem dla Radomki	Przedsięwzięcia LSR Razem dla Radomki	Cel szczegółowy koncepcji	Cel operacyjny koncepcji/ działanie
2 Wzmocnienie kapitału społecznego i włączenie społeczne mieszkańców obszaru LGD „Razem dla Radomki”	2.1. Włączenie społeczne grup defaworyzowanych	Inicjatywy lokalne na rzecz osób z grup defaworyzowanych	3	3.1/ 3.1.3.
	2.2 Aktywizacja i integracja społeczna	2.2.1 Aktywna społeczność wykorzystująca lokalne zasoby	2, 3	3.1., / 3.1.2,
3 Obszar LGD „Razem dla Radomki” atrakcyjny dla mieszkańców i turystów	3.1 Wykorzystanie potencjału dla rozwoju oraz promocji obszaru LGD	3.1.1 Promocja dziedzictwa kulturowego i turystyki obszaru LGD	2	2.1., 2.2./ 2.1.2., 2.2.2.
		3.1.2 Inwestycje w ogólnodostępną i niekomercyjną infrastrukturę turystyczną i rekreacyjną	1, 2	1.1.,2.1., 2.2./ 1.1.2., 1.1.3., 2.1.1., 2.2.1.
	3.2 Wzmocnienie spójności lokalnej	3.2.1 Inwestycje w ogólnodostępną i niekomercyjną infrastrukturę kulturalną	1	1.1./ 1.1.1.

2.2.2.3 Strategia Zrównoważonego Rozwoju Powiatu Radomskiego do 2030 Roku

Chruślice leżą w granicach powiatu radomskiego razem z 13 innymi gminami i miastami otaczającymi miasto Radom. Mieszka w nim ponad 152 tysiące osób. Do najważniejszych zadań własnych tej jednostki samorządowej zaliczyć można

Koncepcja Inteligentnej Wsi dla miejscowości Chruślice

prowadzenie działań w zakresie edukacji, ochrony zdrowia, bezpieczeństwa, administracji architektoniczno – budowlanej, transportu zbiorowego, ponadgminnej infrastruktury społecznej i technicznej (m. in. szpitale, drogi publiczne), itp.

Strategia rozwoju powiatu to dokument kompleksowy. Chruślice ze swoją koncepcją wpisuje się w następujące założenia:

Tabela 3 Powiązania z Strategią Zrównoważonego Rozwoju Powiatu Radomskiego do 2030 Roku

Cel Strategiczny Powiatu Radomskiego	Cel operacyjny Powiatu Radomskiego	Cel szczegółowy koncepcji	Cel operacyjny koncepcji/ działanie
I: Zapewnienie mieszkańcom Powiatu wysokiego standardu życia poprzez podnoszenie jakości i dostępności usług w obszarze zdrowia, edukacji i pomocy społecznej	1.1: Rozwój usług pomocy społecznej, pieczy zastępczej i przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu	1, 3	1.1., 3.1/ 1.1.1.,3.1.3.
	2.2: Rozwój współpracy w zakresie kształtowania atrakcyjnej przestrzeni publicznej dla mieszkańców i przedsiębiorców	1,	1.1./ 1.1.1., 1.1.2, 1.1.3,
II: Zrównoważony i spójny rozwój przestrzenny Powiatu przy zachowaniu jego walorów przyrodniczych	2.3: Poprawa stanu środowiska naturalnego	1	1.2., 1.1./ 1.1.2., 1.2.1.
	3.1: Rozwój przedsiębiorczości oraz przeciwdziałanie bezrobociu	3	3.2./ 3.2.1., 3.2.2.
	3.2: Rozwój infrastruktury turystycznej	2	2.1., 2.2. 2.1.1., 2.2.1.
III. Wzrost konkurencyjności Powiatu dzięki wykorzystaniu jego potencjału gospodarczego, kulturalnego oraz turystycznego	3.3: Promocja Powiatu i jego oferty turystyczno gospodarczej	2	2.1., 2.2. 2.1.2., 2.2.2.

2.2.2.4 Strategia Rozwoju Województwa Mazowieckiego 2030+

Województwo Mazowieckie jest największe w Polsce pod względem obszaru i liczby mieszkańców. To bardzo konkurencyjny obszar, który rozwija się szybko. Stawia to nowe wyzwania i tworzy potrzeby charakterystyczne dla społeczeństw wysoko rozwiniętych.

Koncepcja Inteligentnej Wsi dla miejscowości Chruslice

Analizując zgodność Koncepcji z dokumentami nadrzędnymi, wzięto pod uwagę także Strategię Rozwoju Województwa Mazowieckiego 2030+. Ustalono spójność z następującymi elementami tego dokumentu:

Tabela 4 Powiązania z Strategią Rozwoju Województwa Mazowieckiego 2030+

Cel Strategiczny Województwa Mazowieckiego	Cel operacyjny Województwa Mazowieckiego	Cel szczegółowy koncepcji		Cel operacyjny koncepcji/ działanie
DOŚTĘPNE I MOBILNE MAZOWSZE Poprawa dostępności i spójności terytorialnej regionu przy ograniczeniu presji na przestrzeń i środowisko, kształtowanie ładu przestrzennego	7. Zwiększenie dostępności transportowej i spójności przestrzennej regionu oraz udziału środków transportu przyjaznych dla środowiska, mieszkańców i przestrzeni	7.3. Rozbudowa i poprawa konkurencyjności multimodalnego, zintegrowanego systemu ekologicznego transportu zbiorowego, w tym rozwój wojewódzkiej sieci połączeń autobusowych	1	1.2/ 1.2.1
		7.4. Poprawa ciągłości i jakości tras pieszych i rowerowych	1	1.2/ 1.2.1.,1.2.3.
		7.5. Budowa i utrzymanie sieci szkieletowej tras rowerowych	1	1.2/ 1.2.1, 1.2.3.
		7.6. Podnoszenie poziomu bezpieczeństwa ruchu drogowego	1	1.2./ 1.2.2., 1.2.3
	8. Rozwój uporządkowanej sieci osadniczej, sprzyjającej wykorzystaniu transportu zbiorowego i ruchowi niezmotoryzowanemu	8.5. Kompleksowa rewitalizacja w miastach i miejscowościach wiejskich	1,2	1.1, 2.1., 2.2./ 1.1.1., 1.1.2, 1.1.3, 2.1.1., 2.2.1
ZIELONE, NISKOEMISYJNE MAZOWSZE Poprawa stanu środowiska poprzez racjonalne	10. Zapewnienie trwałego i zrównoważonego rozwoju oraz zachowanie wysokich walorów środowiska	10.7. Kształtowanie świadomości ekologicznej	2	2.2/ 2.2.2.

Koncepcja Inteligentnej Wsi dla miejscowości Chruślice

gospodarowanie zasobami przyrody	11. Proekologiczna transformacja energetyki	11.1. Zwiększanie wykorzystania odnawialnych źródeł energii	1	1.1./ 1.1.1, 1.1.2, 1.1.3
	14. Podnoszenie efektywności energetycznej	14.2. Upowszechnianie energooszczędnego i pasywnego budownictwa	1	1.1./ 1.1.1.
MAZOWSZE ZINTEGROWANE SPOŁECZNIE Poprawa jakości i dostępności do usług społecznych oraz wzmocnienie kapitału ludzkiego i społecznego w ramach nowoczesnej gospodarki	15. Rozwój kapitału ludzkiego i społecznego	15.3. Wspieranie uczenia się przez całe życie oraz podnoszenie umiejętności i kwalifikacji zawodowych	3	3.1, 3.2/ 3.1.2, 3.1.3., 3.2.2.
		15.4. Wspieranie rozwoju społeczeństwa obywatelskiego i kształtowanie postaw prospołecznych	3	3.1/ 3.1.1., 3.1.3
		15.9. Podnoszenie umiejętności cyfrowych mieszkańców województwa	3	3.1, 3.2/ 3.1.2, 3.1.3., 3.2.2.
	16. Podnoszenie standardów funkcjonowania infrastruktury społecznej oraz zmniejszenie różnic w dostępie do świadczeń zdrowotnych i opiekuńczych	16.3. Kształtowanie warunków sprzyjających aktywności fizycznej mieszkańców	2	2.1, 2.2/ 2.1.1, 2.2.1
	19. Włączenie i integracja społeczna	19.1. Przeciwdziałanie marginalizacji społecznej, w szczególności osób z niepełnosprawnościami, starszych oraz w trudnej sytuacji życiowej	1, 3	1.1, 3.1/ 1.1.,3.1.1, 3.1.2, 3.1.3.
MAZOWSZE BOGATE KULTUROWO Wykorzystanie walorów środowiska przyrodniczego oraz	21. Wykorzystanie walorów środowiska przyrodniczego, potencjału kulturowego i turystycznego dla rozwoju	21.2. Rozwój infrastruktury turystycznej i okołoturystycznej	2	2.1, 2.2/ 2.1.1, 2.2.1
		21.3. Wspieranie rozwoju różnych form turystyki,	2	2.1., 2.2/

Koncepcja Inteligentnej Wsi dla miejscowości Chruślice

potencjału kulturowego i turystycznego dla rozwoju województwa i poprawy jakości życia	gospodarczego i promocji województwa	produktów oraz wydarzeń turystycznych		2.1.2, .2.2.2
	23. Kreowanie miast i wsi jako centrów aktywności kulturalnej i turystycznej	23.1. Wspieranie ośrodków miejskich i wiejskich w upowszechnianiu potencjału kultury wraz z rozwojem funkcji turystycznych	1,2	1.1, 2.1, 2.2./ 1.1.1, 1.1.2, 1.1.3, 2.1.2, 2.2.2.

2.2.2.5 Podsumowanie.

Koncepcja Inteligentnej Wsi dla miejscowości Chruślice opisana w tym dokumencie wykazuje w wysokim stopniu zgodność z dokumentami nadrzędnymi. Nie stoi w opozycji do żadnego z nich. Jej realizacja będzie wspierać osiągnięcie celów i założeń rozwoju na wszystkich poziomach organizacji samorządowej. Realizacja koncepcji przyczyni się także do rozwoju obszaru Lokalnej Grupy Działania „Razem dla Radomki”, która już od 15 lat wspiera rozwój obszarów wiejskich wdrażając program LEADER.

Realizacja założeń koncepcji przyczyni się do osiągnięcia spójnych założeń strategicznych dla tego obszaru.

3 KLUCZOWE CECHY WSI CHRUŚLICE

3.1 Główne cechy Wsi

Chruślice to mała wieś, w której na dzień 18 lipca 2023 r. zameldowanych jest 201 osób. Ta liczba jednak może zmylić, biorąc pod uwagę rozmach i ogrom inicjatyw społecznych w niej realizowanych.

Chruślice położone są w Gminie Wolanów, Powiecie radomskim w Województwie Mazowieckim. Dane historyczne wskazują, że od XVI wieku prywatna wieś szlachecka Chruślice leżała w powiecie radomskim, w ówczesnym Województwie Sandomierskim. Nazwa pochodzi od nazwiska właścicieli – Chruślickich, choć przez lata miała także innych włodarzy. W czasie II Wojny Światowej funkcjonował niedaleko obóz wojskowy, przy którym istniał obóz pracy przymusowej. Ziemie te były świadkami zbrodni, o których przypomina Cmentarz Ofiar II Wojny Światowej, który został niedawno odrestaurowany.

Oddalona jest około 16 km od centrum Radomia. Przebiega przez nią droga powiatowa nr 3570W łącząca Zakrzew – Wolanów - Augustów. Nieopodal, trochę

Koncepcja Inteligentnej Wsi dla miejscowości Chruślice

na wschód jest trasa S7, na południu natomiast droga krajowa nr 12. Tuż obok przepływa mała rzeczka Dobrzyca. Chruślice otoczone są głównie polami uprawnymi, ale także prywatnymi lasami. Najbliższe miejscowości to oddalona o 1 km Kowala Duszocina, Wolanów o około 3 km, Gołędzin, do którego jest około 2,5 km i Jarosławice, siedziba parafii, do której droga to około 4 km. Do Warszawy, stolicy regionu jest 111 km.

Chruślice leżą na pograniczu dwóch gmin – Wolanów i Zakrzew. Nadaje jej to charakter ziemi łączącej i ziemi pośredniej. Dzięki temu mieszkańcy mogą korzystać z udogodnień w różnych wsiach. Mieszkańcy przynależą do dwóch parafii, a dzieci są objęte dwoma okręgami szkolnymi (Bieniędzice i Wolanów). Kilka razy dziennie jest tu autobus komunikacji podmiejskiej niepublicznej linii W.

Jeśli chodzi o liczbę mieszkańców, to jest ona stabilna i oscyluje wokół 200.

Tabela 5 Liczba mieszkańców miejscowości Chruślice

Nazwa wskaźnika	Jednostka miary	2020	2021	2022
Ludność	osoba	201	202	194

Znajduje się tu odnowiona kapliczka Św. Jana Nepomucena wraz z 6 rozstawionymi po wsi krzyżami. W centrum miejscowości widoczne są jeszcze ruiny dawnego murowanego dworu właścicieli wsi. Najważniejszy budynek został wybudowany w latach 50 ubiegłego wieku w czynie społecznym. Przez lata mieściły się w nim przedszkole i szkoła. Pełnił on również funkcje świetlicy. Znajdowało się tu też mieszkanie socjalne dla nauczycieli. Aktualnie własność Gminy Wolanów - siedziba Klubu Senior+ oraz Koła Gospodyń Wiejskich Babki.pl.

Jest tu zarejestrowanych kilkanaście firm, z czego około jedna czwarta to przedsiębiorstwa z branży stolarsko – meblarskiej. Funkcjonują tu także gospodarstwa rolne – szczególnie producenci trzody mlecznej oraz papryki i innych upraw pod osłonami. Największy producent papryki – gospodarstwo Państwa Okrój, jest członkiem Sieci Dziedzictwa Kulinarnego Mazowsza.

3.2 Główne atuty i możliwości

Chruślice to wieś z niebywałym potencjałem. Jej największym bogactwem są ludzie i relacje ich łączące. To tu pojęcie Kapitał Społeczny nabiera prawdziwego znaczenia. Dzięki aktywnym, zaangażowanym i wytrwałym liderom i liderkom oraz wspólnocie mieszkańców ich wspierającej, realizowanych jest tu wiele projektów i inicjatyw. Wysokie kompetencje animacyjne i umiejętności tworzenia projektów

i aplikowania o dofinansowania sprawiły, że Chruślice to wieś tętniąca życiem społeczności dbającej o swoich członków i zaspokajającej ich potrzeby.

3.2.1 Historia współpracy na rzecz wspólnego dobra

W Chruślicach, w latach 50 ubiegłego wieku postanowiono o wybudowaniu budynku dla społeczności. Rolnicy zrzeszeni we Wspólnocie Gruntowej Wsi Chruślice udostępnili własną ziemię i razem z innymi mieszkańcami zaczęli zbierać materiały budowlane, o które w tamtych czasach było bardzo trudno. Następnie własnymi siłami podjęli się wielkiego przedsięwzięcia budowy budynku. Przez wiele lat pełnił on funkcję przedszkola, szkoły dla klas 1 – 3 oraz świetlicy wiejskiej. Po okresie intensywnego użytkowania i niewystarczających nakładach finansowych na utrzymanie i remonty, stopniowo degradował i tracił pierwotną jakość. Z czasem zaczął popadać w ruinę. Z inicjatywy dawnej Sołtys – Pani Anny Okrój, podjęto wysiłki w kierunku przekazania budynku na własność Gminie Wolanów. Dzięki temu możliwe byłoby przekazanie obowiązków związanych z utrzymaniem infrastruktury do instytucji, która ma zasoby i możliwości do realizacji tego zadania. Początkowa nieufność mieszkańców związana z oddaniem własności pomieszczeń, dzięki zaangażowaniu i determinacji Sołtysów kolejnych kadencji przerodziła się w poparcie tej inicjatywy. Otwarcie tej przestrzeni po remoncie było dla wszystkich wielkim wydarzeniem. Od tego czasu z budynku mogą korzystać wszyscy mieszkańcy w tym seniorzy, także z okolicznych miejscowości. Organizowane są tu spotkania senioralne, warsztaty, zebrania i imprezy okolicznościowe. Swoje siedziby mają też tu Klub Senior+ oraz działające we wsi Koło Gospodyń Wiejskich Babki.pl.

Kolejną inicjatywą społeczną było zawiązanie w latach 90 ubiegłego wieku komitetu na rzecz budowy wodociągu. Dzięki determinacji jego członków, inwestycję udało się przeprowadzić.

3.2.2 Rozbudowana infrastruktura publiczna, wykorzystywana na działalność społeczną

Opisany w poprzednim podrozdziale budynek, który powstał w czynie społecznym, przez dekady pełnił funkcje społeczno - edukacyjne. Stanowi on istotny zasób tej społeczności. Jest podzielony na dwie części. W pierwszej z nich znajduje się przestronna sala wyposażona w stoły i krzesła, mniejsza sala przeznaczona na przykład do ćwiczeń oraz wysokiej jakości zaplecze kuchenne i sanitarne. Tu odbywają się zajęcia Klubu Senior działającego w ramach dofinansowania Senior+. Modernizacja budynku została częściowo dofinansowana ze środków tego programu, pozostałą znaczną część środków w wysokości ponad 400 tys złotych przekazała na ten cel Gmina Wolanów. Druga część, dzięki staraniom Sołtysa i Radnego wyremontowana przede wszystkim ze środków Gminy Wolanów w wysokości 46 300,00 zł., ale również środków

Koncepcja Inteligentnej Wsi dla miejscowości Chruślice

własnych KGW, jest wykorzystywana przez Koło Gospodyń Wiejskich. Dzięki dofinansowaniu z budżetu Samorządu Województwa, udało się Paniom wyposażyć kuchnię. Kolejne dofinansowanie, niedawno przyznane, tym razem z LGD Razem dla Radomki, poświęcone jest termomodernizacji budynku i wykonaniu elewacji. Projekt ten, dofinansowany w 100% ze środków unijnych w ramach programu LEADER, będzie realizowany w najbliższym czasie.

Rysunek 9 Zagospodarowany teren wokół Klubu Senior+ w Chruślicach

Przed budynkiem znajduje się przepięknie zagospodarowany przez Panie z Koła Gospodyń Wiejskich teren. Nasadzenia roślin miododajnych i dekoracyjnych, ławki, pergole i inna infrastruktura sprawiają, że jest to urokliwe i przyjemne miejsce do spędzenia czasu. Na tę inicjatywę pozyskano w 100% środki unijne dzięki dofinansowaniu uzyskanemu z Lokalnej Grupy Działania Razem dla Radomki. Należy jednak zauważyć, że dotacja pokryła jedynie koszty zakupu materiałów. To dzięki ogromowi pracy wolontariackiej członków KGW, mieszkańców i seniorów udało się zrewitalizować tę przestrzeń. Wspólnie pracowali ciężko, aby przygotować teren, wykonać nasadzenia i posadzić infrastrukturę.

Rysunek 10 Teren rekreacyjny przy Klubie Senior+ w Chruślicach

Obok budynku znajduje się teren, na którym zlokalizowano niewielki plac zabaw. Jest tam również zadaszona altana. Na realizację tego przedsięwzięcia sołectwo Chruślice otrzymało dofinansowanie z budżetu Gminy Wolanów oraz ze środków Mazowieckiego Instrumentu Aktywizacji Sołectw. Za realizację tego projektu zostało wyróżnione przez Marszałka Województwa nagrodą pieniężną w konkursie na najlepszą inicjatywę. W uzasadnieniu kapituły wskazano, że stało się to dzięki istotnemu wkładowi pracy własnej mieszkańców. Po raz kolejny okazało się, że wkład pracy mieszkańców przynosi realne korzyści finansowe. Mieszkańcy mogą zrealizować więcej inicjatyw biorąc na siebie ciężar pracy wolontariackiej.

W dalszej części terenu młodzież urządziła prowizoryczne boisko. Ich marzeniem jest, aby obszar ten został wyremontowany i powstał dobrej jakości i wyposażony teren sportowy.

Rysunek 11 Boisko sportowe w Chruślicach

Działka jest jeszcze bardziej rozległa, jednak jej podłużny kształt utrudnia zagospodarowanie. Właścicielem jej jest Gmina Wolanów, co umożliwia jej stopniowe urządzenie i przekazywanie w użytkowanie mieszkańcom.

3.2.3 Dziedzictwo historyczne związane z funkcjonującym obozem wojskowym w czasie II Wojny Światowej

Teren, na którym znajdują się Chruślice, był w czasie II Wojny Światowej objęty obozem wojskowym. Istniał tu obóz pracy przymusowej dla obywateli różnych narodowości – Polaków, Rosjan i Żydów. Do dziś pozostały wokół betonowe drogi wybudowane przez więźniów na polecenie okupanta. Pamięć o tamtych wydarzeniach jest wciąż żywa, choć niejawna. Starsi pamiętający tamte straszne czasy nie chcą dzielić się traumatycznymi wspomnieniami. Od kilku lat natomiast, przez przedstawicieli kolejnego pokolenia, podejmowane są różnorodne inicjatywy, które mają na celu przywrócenie pamięci o przeszłych wydarzeniach. Zrewitalizowano cmentarz, miejsce pochówku kilku tysięcy Polaków Żydów i Rosjan zamęczonych i straconych w obozie. To miejsce spotkania i refleksji nad ogromem cierpienia, którego doświadczyli wszyscy bez względu na narodowość czy przynależność religijną. Umieszczone obok siebie trzy symbole – Krzyż Rzymskokatolicki, Krzyż Prawosławny i Gwiazda Dawida to symbol wspólnoty ludzkiej zjednoczonej w obliczu tragedii.

Rysunek 12 Pozostałości betonowej drogi wybudowanej w czasie II Wojny Światowej w okolicy Chruślic

Przywracanie pamięci o tych wydarzeniach to tropienie śladów wspomnień. Kolejne pokolenia dążą do upamiętnienia tych, którzy mieli zostać wymazani z tych ziem.

Rysunek 13 Pomnik upamiętniający poległych w czasie II Wojny Światowej

Remont Cmentarza ofiar II Wojny Światowej został dofinansowany przez Wojewodę Mazowieckiego. Utworzono tu „Aleję Poległych”, odnowiono pomnik ofiar zbiorowych mordów, wykonano 3 tablice z symbolami religijnymi oraz tablicę upamiętniającą zabitych i pomordowanych. Zamontowano 3 maszty flagowe oraz zrewitalizowano groby, teren i ogrodzenie cmentarza.

3.2.4 Aktywne organizacje pozarządowe

W Chruślicach bardzo aktywnie działa Koło Gospodyń Wiejskich. Zrzeszonych jest w nim 40 mieszkanki i mieszkańców wsi. Najczęstsze realizowane przez nie inicjatywy to stoiska na wydarzeniach integracyjnych dla mieszkańców, pozyskiwanie środków zewnętrznych i realizacja projektów na rzecz rozwoju infrastruktury – remonty i wyposażenie budynku, zagospodarowanie terenu poprzez nasadzenia i małą infrastrukturę itp. Prowadzą także warsztaty dla przedszkolaków i biorą udział w konkursach, jarmarkach i festynach, promując swoją wieś i gminę. Spotkania członkiń odbywają się w zależności od potrzeb.

Kolejnym działającym w miejscowości podmiotem jest Klub Senior w ramach programu SENIOR+, który jest prowadzony przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Wolanowie. Klub zrzesza obecnie około 50 osób z Chruślic i okolicznych wsi. Spotkania odbywają się cyklicznie dwa razy w tygodniu w wtorki i czwartki. Seniorzy nabywają nowe umiejętności, dowiadują się na temat bezpieczeństwa i zdrowia, wycieczki, prelekcje, zajęcia ruchowe i intelektualne spędzają wspólnie czas i dobrze się bawią.

Obie te organizacje promują swoje działania poprzez nowoczesne technologie – profile na Facebooku. Z nich można dowiedzieć się o minionych wydarzeniach, inicjatywach i realizowanych projektach. Oba profile są bardzo aktywne i każdy z nich obserwowany przez 350 - 400 osób.

3.2.5 Dobrze zorganizowana społeczność lokalna i liderzy społeczni

Chruślice wyróżniają się na tle innych miejscowości bardzo zżyłą strukturą społeczną. Rodziny są tu głównie wielopokoleniowe, a sąsiedzi znają siebie i swoje rodziny od pokoleń.

Kolejną charakterystyczną cechą jest to, że często młodzi decydują się na osiedlenie we wsi, w której się wychowali. Czują, że jest to dobre miejsce do zamieszkania i założenia rodziny, w którym można realizować szereg potrzeb. To właśnie głębokie i stabilne więzi społeczne przemawiają za osadzeniem się tutaj. Chruślice to nie jest jedna z podmiejskich wsi tzw. sypialni aglomeracyjnych. To miejsce, w którym społeczność dba o swoje potrzeby, tworzy więzi i aktywnie rozwija się. Dziś, na 58 istniejących, powstaje 8 nowych domów, w których planują zamieszkać młodzi mieszkańcy Chruślic. Jest to bardzo znaczący przyrost.

Bogactwem wsi są z pewnością jej liderzy. Spośród nich z pewnością należy wymienić byłą Panią Sołtys, aktualnego Sołtysa i Radnego oraz liderki KGW. To dzięki nim realizowane są tu różnorodne projekty i inicjatywy. Ich umiejętności organizacyjne i merytoryczne związane z przygotowaniem wniosków o przyznanie dotacji jak również realizowaniem projektów to kapitał ludzki o najwyższej wartości. Co więcej, osoby te potrafią skupić wokół siebie mieszkańców zarówno do realizacji długotrwałych przedsięwzięć jak i jednorazowych akcji. Czy to sprzątanie otoczenia, zagospodarowanie terenu, organizacja wydarzenia czy cykl spotkań dla seniorów, obywatele chętnie i licznie odpowiadają na zaproszenie. Współpraca liderów układa się bardzo dobrze, nie ma między nimi rywalizacji. Dzielą się rodzajami zadań w zależności od piastowanego stanowiska, zasobów i charakterystyki działalności wspierając się w dążeniu do wspólnych celów.

Mieszkańcy wspólnie organizują różnorodne imprezy integracyjne i okolicznościowe. Spotykają się na przykład na wigilii, piknikach, festynach czy lepieniu pierogów, dobrze się przy tym ze sobą bawiąc.

Mieszkańców spajają dwie główne wartości. To poczucie wspólnoty i głęboka religijność. Dzięki nim chcą działać na rzecz innych. Praca społeczna to nie przykry obowiązek po pracy, ale często źródło poczucia sensu życia. Ta motywacja stanowi o sile i stabilności wspólnoty. Wyróżniający jest tu wysoki poziom zaufania do sąsiadów i innych członków społeczności. W odróżnieniu od generalnej tendencji w naszym kraju, tu ludzie są na siebie otwarci, nie są podejrzliwi i mogą na sobie polegać, nie mając obaw o bycie wykorzystanym przez innych.

3.2.6 Malownicze otoczenie

Chruślice znajdują się w dolinie rzeczki Dobrzycy. Są otoczone lasami, łąkami i polami. Teren jest pofalowany i pagórkowaty. Te warunki sprawiają, że okolica

jest bardzo malownicza. Ścieżki będą pośród bujnej przyrody i wystarczy wspiąć się na niewielkie wzniesienia wokół, aby przed oczami roztoczył się piękny widok. Sprzyja to uprawianiu aktywnej turystyki i rekreacji w postaci spacerów, Nordic Walking czy wycieczek rowerowych. Dzięki temu mieszkańcy mogą praktykować ruch na świeżym powietrzu, co przeciwdziała wielu chorobom i trudnościom zdrowotnym.

Rysunek 14 Malownicza panorama rozciągająca się spod Lokalnego Centrum Rekreacji w Chruślicach

Bogata roślinność i fauna to kolejny powód do wyjścia z domu. Można spotkać tu między innymi sarnę, bażanty, zające czy bobry. W letnie wieczory można słuchać śpiewu ptaków i rechotu żab. Cisza, spokój, odgłosy zwierząt oraz widoki są źródłem ukojenia i uspokojenia dla życia we współczesnym świecie.

3.2.7 Przedsiębiorczy mieszkańcy – rozwijająca się branża stolarska

Chruślice to przedsiębiorcza wieś. Swoje gospodarstwa prowadzą tu rolnicy. Uprawiają oni między innymi bydło mleczne – aż 6 gospodarstw. W drugiej kolejności znajduje się papryka oraz inne uprawy pod osłonami prowadzone przez dwa wielkopowierzchniowe gospodarstwa. To charakterystyczne dla tego obszaru warzywo – blisko 80% papryki w Polsce pochodzi z tego regionu. Są tu także dwa gospodarstwa pszczelarskie.

Pręźnie rozwijają się tu także firmy, których jest aż 9. Ponad trzydzieści procent z nich to przedsiębiorstwa z branży stolarskiej. Na początku lat 2000 otworzył się tu pierwszy zakład produkujący meble i zabudowy do kuchni, garderob, biur itp. W kolejnych latach zapotrzebowanie na te usługi zwiększało się stopniowo i pracownicy pierwotnego przedsiębiorstwa podejmowali decyzje o założeniu własnych firm. Dziś trzy sąsiadujące ze sobą biznesy kierują swoją ofertę do mieszkańców obszaru. Kolejny planuje budowę warsztatu stolarskiego we wsi Chruślice. To wyjątkowa

społeczność przedsiębiorców spokrewnionych i zaprzyjaźnionych, których siłą jest współpraca a nie konkurencja.

Przedsiębiorczości sprzyja także odległość wsi od dużego miasta – Radomia. Jest to bardzo pojemny rynek zbytu. 20 minut dojazdu sprawia, że firma zarejestrowana i mająca siedzibę we wsi, może bez problemu na co dzień świadczyć usługi w mieście. Radom to także miejsce, w którym można zaopatrzyć się w konieczne materiały i narzędzia, a także uzyskać wsparcie serwisantów maszyn.

3.2.8 Potencjał młodych mieszkańców

Chruślice po raz kolejny pozostają w kontrze do typowych tendencji Polskiej Wsi poprzez zwiększającą się aktywność młodych osób. Zgodnie z informacjami przekazanymi w czasie wywiadów, jest tu coraz więcej osób w okresie wczesnej dorosłości, dorastania i dzieci. To właśnie oni są nadzieją na dalszy rozwój wsi. O tej wyjątkowości świadczy duża frekwencja młodych mieszkańców na spotkaniu konsultacyjnym w ramach przygotowywania tej strategii. Przyszli oni w grupie składając wniosek o rozbudowę infrastruktury sportowej w postaci boiska. Należy podkreślić jak ważne i istotne było to wydarzenie, ponieważ ta grupa wiekowa w większości społeczności jest najtrudniejszą do zaangażowania w życie społeczne. Młodzi często mają poczucie braku wpływu na to, co dzieje się w ich miejscowości. Są przekonani, że ich potrzeby, ich głos nie zostaną wysłuchane i potraktowane poważnie. Tu w Chruślicach nie widać tej tendencji. Młodzi mają nadzieję, że wypowiadając swoje zdanie mogą liczyć na wsparcie przez liderów i decydentów rozwoju wsi. Ta energia, ten potencjał to ogromne bogactwo, którego nie było łatwo wypracować i rozwijać.

3.3 Kluczowe wyzwania

Chruślice dynamicznie się rozwijają. Realizowanych jest tu wiele projektów dofinansowanych ze środków zewnętrznych. Stawia to przed wsią bardzo specyficzne wyzwania. Dotyczą one głównie rozwijania i wspierania dotychczasowych inicjatyw, aby nie utraciły one swojej witalności i siły oddziaływania.

Należy zauważyć także, że Chruślice to społeczność wysoko rozwinięta i zorganizowana, często proaktywnie podejmująca się rozwiązywania swoich problemów. Są jednak takie wyzwania, które częściowo wykraczają poza możliwości wsi i wymagają wsparcia instytucji i organizacji samorządowych.

Poniżej zawarto opis obu tych rodzajów wyzwań.

3.3.1 Potrzeba rozbudowy i wyposażenia Klubu Senior+ oraz nowopowstającego Lokalnego Centrum Rekreacji

Działający Klub Senior + oraz powstające Lokalne Centrum Rekreacji znajdują się w budynku, w którym bije serce społeczności. To tu dwa razy w tygodniu spotykają się seniorzy na warsztatach, pogadankach czy zwykłym byciu razem. Tutaj także odbywają się inne spotkania mieszkańców jak zebrania czy wigilie. Społeczność z zaangażowaniem i determinacją dąży do rozwoju tej przestrzeni. Dlatego też istotne jest ciągłe modernizowanie budynku, uzupełnianie jego wyposażenia i dostosowywanie do potrzeb użytkowników. Dotychczasowe działania realizowane przez Gminę Wolanów to między innymi kompleksowa rewitalizacja budynku i utworzenie w nim Klubu Senior+. Koło Gospodyń Wiejskich także dba o tę przestrzeń modernizując budynek, wzbogacając go o wyposażenie czy zagospodarowanie terenu wokół. Niezbędne jest jednak prowadzenie dalszych prac w tym zakresie.

3.3.2 Niewystarczająco rozbudowane tereny sportowo – rekreacyjne

Wieś Chruślice dysponuje terenem, którego własność należy do Gminy Wolanów. To działka, na której znajduje się nie tylko Klub Senior + i powstające Lokalne Centrum Rekreacji, ale też obiekty rekreacyjno – sportowe. Część tego terenu jest niezagospodarowana. W miejscowości przybywa dzieci i młodzieży i z tego powodu powstaje potrzeba ciągłej rozbudowy zarówno placu zabaw, siłowni plenerowej jak i boiska sportowego. Dziś miejsce zabawy małych dzieci jest ograniczone do huśtawek. Uatrakcyjnienie tej przestrzeni o nowe elementy zwiększy jej wykorzystanie. Rodzice z dziećmi będą chętniej tu przychodzić, spotykać się i nawiązywać relacje. Dorośli z kolei wielokrotnie poruszali temat utworzenia siłowni plenerowej - jasno wyrażają potrzebę posadowienia infrastruktury tego typu.

W czasie spotkania konsultacyjnego młodzi mieszkańcy Chruślic wyrazili wolę rozbudowy boiska sportowego. Grupa ich przedstawicieli złożyła wniosek o budowę murawy wraz z towarzyszącą infrastrukturą, na której mogliby grać w piłkę nożną i uprawiać inne sporty jak siatkówka lub koszykówka. Chcą mieć dostosowane, bezpieczne i atrakcyjne miejsce rekreacji z komfortową nawierzchnią, bramkami, koszami, siatką, piłkochwykami i oświetleniem. Można zatem założyć z wysokim prawdopodobieństwem, że teren ten będzie wykorzystywany i zadbane.

3.3.3 Niewystarczająca infrastruktura umożliwiająca bezpieczne poruszanie się po drogach osobom niezmotoryzowanym

Chruślice to mała wieś i dlatego niektóre z potrzeb obywateli muszą być realizowane w pobliskich miejscowościach. Bezpieczny i łatwy dojazd do pracy, szkoły, lekarza, siedziby Gminy czy parafii to jeden z priorytetów. Dlatego też konieczna jest rozbudowa dróg wraz z infrastrukturą. Zwiększy do dostępność usług publicznych,

szczególnie dla osób z grup defaworyzowanych. Aktualnie na terenie wsi prowadzone są prace przy przebudowie jednej z dróg. Zostanie ona wzbogacona o ciąg pieszo – rowerowy.

Teren ten jest bardzo atrakcyjny turystycznie, potrzeba więc rozwijać także sieć ścieżek rowerowych oraz tras trekkingowych.

Bezpieczeństwo uczestników ruchu będzie zależeć nie tylko od jakości dróg, ścieżek i chodników, ale także oświetlenia ulicznego. Jego rozbudowa i modernizacja zwiększą komfort poruszania się po zmroku. Jasne ulice to lepsza widoczność pieszych i samochodów. Nowoczesne oprawy ledowe zmniejszą także zużycie energii elektrycznej i przyczynią się do poprawy środowiska naturalnego.

3.3.4 Mało rozwinięta infrastruktura turystyczna wraz z niewielką promocją tej formy wypoczynku.

Pofalowany teren wokół Chruślic kształtuje przepiękne widoki. Okoliczne tereny zachęcają do aktywnego wypoczynku. Nie jest to jednak łatwe, jeśli nie zna się tutejszych pól, łąk i lasów od małego. Wyznaczenie tras rowerowych i pieszych sprawi, że łatwiej będzie wyruszyć na wyprawę zarówno seniorom jak i rodzinom z dziećmi. Umożliwi także korzystanie z tych terenów osobom spoza wsi. Wraz z ustaleniem i oznaczeniem szlaków ważne jest, aby zapewnić odpowiednie miejsca odpoczynku na trasie takie jak wiaty, ławki, kosze na śmieci i miejsca ładowania urządzeń elektrycznych itp.

3.3.5 Potrzeba dalszego wsparcia i kontynuacji integracji, rozwoju i edukacji mieszkańców

Chruślice to aktywna społeczność, która chętnie spotyka się i celebryje wspólne chwile. Dlatego też istotne jest, aby tworzyć przestrzeń do realizacji zadań mających na celu integrację. Mieszkańcy chcą organizować cykliczne wydarzenia takie jak święto miejscowości oraz warsztaty i spotkania zarówno dla dorosłych jak i dzieci. Nie ma palącej konieczności realizacji działań animujących i pobudzających aktywność lokalną – mieszkańcy chętnie uczestniczą w wydarzeniach. Na tym etapie rozwoju społeczności lokalnej należy skupić się na podtrzymaniu zawiązanych więzi i chęci do spotkań. W tym przypadku ważny jest element zachowania cykliczności spotkań. Dzięki temu uczestnicy będą wiedzieli i łatwiej będzie im zapamiętać kiedy i gdzie odbywa się dane wydarzenie. Poprzez to łatwiej będzie mogło być włączane w planowanie życia rodzinnego i zawodowego.

Na tym etapie rozwoju społeczności lokalnej dobrze mieć na uwadze, że to, co spaja wspólnotę to nie tylko udział w wydarzeniach, ale także ich planowanie i przygotowanie. Z animacyjnego punktu widzenia, działania poprzedzające faktyczną imprezę często są równie ważne i kluczowe dla integracji mieszkańców.

3.3.6 Niewystarczająca rozbudowa miejsc pamięci historycznej i promocja dziedzictwa lokalnego

Kultywowanie pamięci o nazistowskim terrorze to nie jest proste zadanie. Często uczestnicy tych wydarzeń, mający w żywej pamięci zapisane traumatyczne doświadczenia, nie chcą wracać do nich, wspominać i kultywować. Jest to jedna ze strategii radzenia sobie ze stresem pourazowym, który z pewnością dotyka każdego, kto w latach 1941 – 1944 słyszał, widział lub nawet doświadczał prześladowań ze strony okupanta. Dlatego też dopiero kolejne pokolenia mogą przywrócić pamięć o przeszłych wydarzeniach. Ten proces umożliwi metaforyczne zdrowienie całej społeczności. Wszak dopiero przepracowanie trudnych doświadczeń także poprzez mówienie o nich oraz uznanie doniosłości i ważności tych przeżyć może przywrócić spokój. Istniejący tu obóz pracy przymusowej i masowe groby odcisnęły piętno na mieszkańcach okolicy a kolejne pokolenia starają się zaleczyć tę ranę.

Takie działania potrzebne są do realizacji także w Chruślicach. Odrestaurowano tu Cmentarz Wojenny, umieszczono tablice pamiątkowe i edukacyjne informujące o tym, co działo się na tym terenie w czasie II Wojny Światowej, posadowiono także obeliski pamiątkowe. Kolejne działania są przygotowywane. Jeden z mieszkańców, pasjonat historii zbiera stare zdjęcia i informacje o świadkach historii. Infrastruktura z kolei wymaga dalszej rozbudowy i modernizacji.

Wszystkie opisane wyżej wyzwania zostały wskazane przez uczestników spotkań konsultacyjnych odbywających się w maju i lipcu 2023 roku w czasie przygotowywania niniejszego dokumentu. Zostały one wypracowane w formie warsztatowej korzystając z różnorodnych narzędzi partycypacyjnych.

3.4 Uproszczona analiza słabych i mocnych stron (SWOT) obszaru objętego koncepcją

Poniżej znajduje się zestawienie opisanych wyżej atutów i wyzwań społeczności lokalnej wsi Chruślice w ramach klasycznej analizy SWOT.

Tabela 6 Analiza SWOT

STRENGTHS Mocne Strony	WEAKNES Słabe Strony
<ul style="list-style-type: none"> ● Historia współpracy na rzecz wspólnego dobra ● Rozbudowana infrastruktura publiczna, wykorzystywana na działalność społeczną – Lokalne Centrum Rekreacyjne ● Aktywne organizacje pozarządowe ● Dobrze zorganizowana społeczność lokalna i liderzy społeczni ● Przedsiębiorczy mieszkańcy – rozwijająca się branża stolarska ● Potencjał młodych mieszkańców 	<ul style="list-style-type: none"> ● Potrzeba rozbudowy i wyposażenia Klubu Senior+ oraz nowopowstającego Lokalnego Centrum Rekreacji ● Niewystarczająco rozbudowane tereny sportowo – rekreacyjne ● Mało rozwinięta infrastruktura turystyczna wraz z niewielką promocją tej formy wypoczynku ● Niewystarczająca rozbudowa miejsc pamięci historycznej i promocja dziedzictwa lokalnego ● Niewystarczająca integracja przedsiębiorców.
OPPORTUNITIES Szanse	THREATS Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> ● Dziedzictwo historyczne związane z funkcjonującym obozem wojskowym w czasie II Wojny Światowej ● Malownicze otoczenie ● Bliskość do Radomia i innych miejscowości zaspokajających potrzeby publiczne 	<ul style="list-style-type: none"> ● Niewystarczająca infrastruktura umożliwiająca bezpieczne poruszanie się po drogach osobom niezmotywowanym ● Potrzeba dalszego wsparcia i kontynuacji integracji, rozwoju i edukacji mieszkańców ● Niewystarczająco rozwinięte kompetencje okołobiznesowe przedsiębiorców.

4 LOGIKA INTERWENCJI

W kolejnym rozdziale przedstawiono wypracowane: wizję, cele, działania i planowane projekty. Wszystkie one są odpowiedzią na zdiagnozowane i opisane w poprzednim rozdziale atuty, zasoby i mocne strony oraz zagrożenia, wyzwania i słabe strony. Założenia do tego rozdziału zostały wypracowane na pierwszym spotkaniu konsultacyjnym. Następnie, były one analizowane przez osoby ściśle pracujące nad treścią dokumentu. Po skonstruowaniu logiki interwencji, hierarchii celów i opisu działań i projektów, ich brzmienie było ponownie przemyślane i rozpatrzone w czasie drugiego spotkania konsultacyjnego.

Treść poniższego rozdziału to efekt pracy społeczności i stanowi wierne odzwierciedlenie faktycznych dążeń.

4.1 Wizja oraz Cel ogólny

W efekcie przeprowadzonego partycypacyjnego procesu kształtowania założeń niniejszej strategii, diagnozy sytuacji społecznej, przestrzennej i gospodarczej, określono wizję rozwoju miejscowości Chruślice na kolejne 6 lat.

Chruślice to miejscowość, która rozwija się w sposób zrównoważony i w której zintegrowana wspólnota lokalna razem działa na rzecz poprawy jakości życia mieszkańców w każdym wieku

Aby zrealizować powyższą wizję, która jest elementem projekcji stanu docelowego, wyszczególniono Cel Ogólny niniejszej koncepcji, którym jest

Poprawa jakości życia mieszkańców Chruślic w każdym wieku poprzez współpracę proaktywnej społeczności.

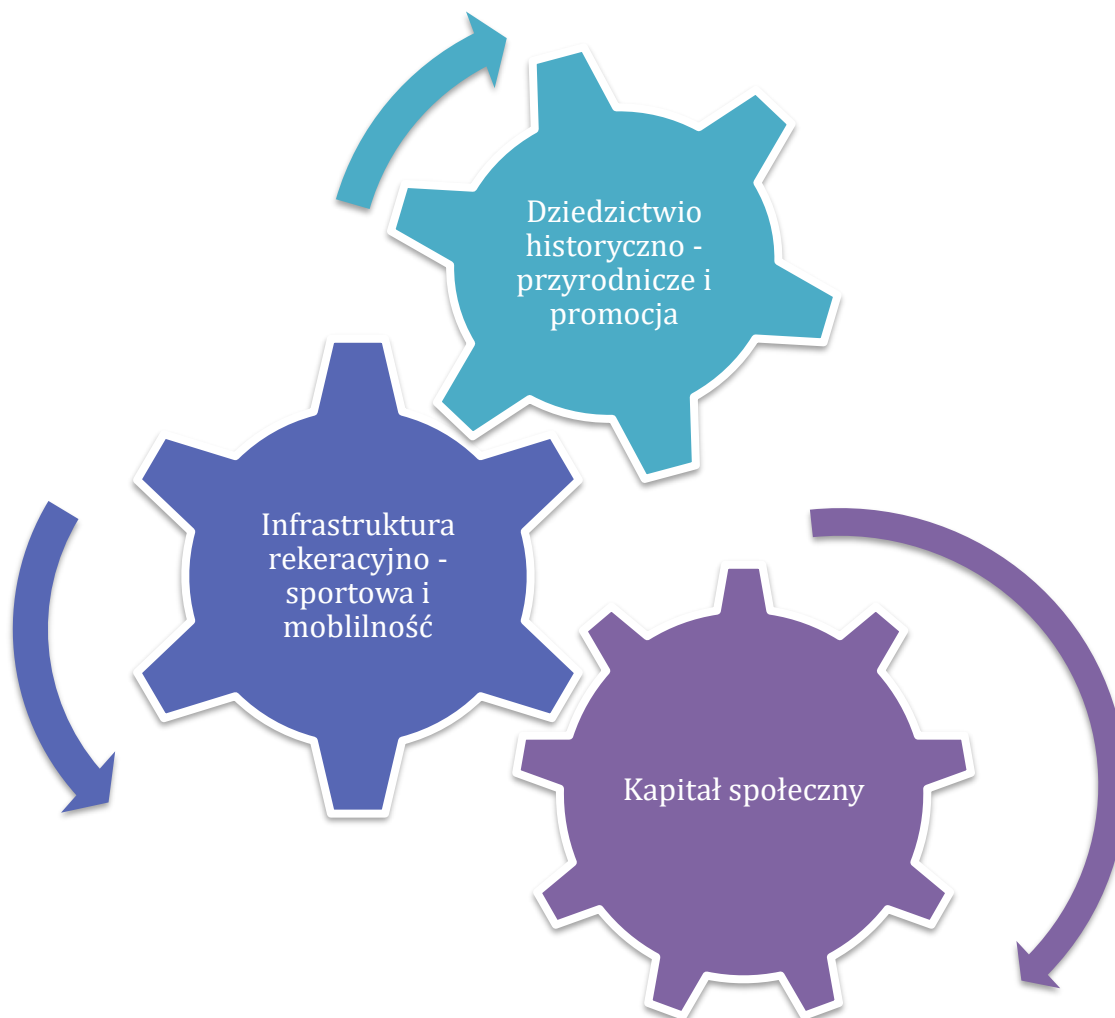
Osiągnięcie powyższych założeń nastąpi poprzez realizację następujących celów szczegółowych, operacyjnych, działań i projektów.

4.2 Cele szczegółowe i operacyjne w odpowiedzi na SWOT

Analizując informacje przekazywane przez mieszkańców wsi na spotkaniach konsultacyjnych dokonano wyróżnienia 3 głównych kierunków rozwoju. Są to kapitał społeczny, Infrastruktura rekreacyjno - sportowa i mobilność oraz dziedzictwo historyczno

Koncepcja Inteligentnej Wsi dla miejscowości Chruślice

- przyrodnicze i promocja. W tych 3 obszarach powinien nastąpić rozwój wsi Chruślice. W nich znajdują się główne potrzeby rozwojowe społeczności. Dzięki zadbaniu o nie i zaspokojeniu ich, miejscowość będzie rozwijać się w sposób zrównoważony i harmonijny.

Rysunek 15 Kierunki rozwoju wsi Chruślice

Te trzy kierunki rozwoju działają synergicznie. Wzrost w jednym zakresie, pociąga zmiany w drugim. Są komplementarne w stosunku do siebie – uzupełniają się. Równomierne wspieranie wszystkich trzech umożliwi efektywne wykorzystanie ich potencjałów. Podstawą jest tutaj z pewnością kapitał społeczny. To właśnie mieszkańcy są największym zasobem miejscowości. Dzięki ich pracy i zaangażowaniu realizowane są różnorodne inicjatywy. Często ich praca własna w postaci wolontariatu znacząco przyczynia się do wzrostu wartości realizowanych projektów.

Koncepcja Inteligentnej Wsi dla miejscowości Chruślice

Kolejne dwa obszary działają równolegle i nawzajem się wspierają. Dzięki ich rozwojowi Chruślice będą bezpiecznym, komfortowym i satysfakcjonującym miejscem do życia dla mieszkańców w każdym wieku.

4.1.1 Cel szczegółowy 1: Zrównoważony rozwój infrastruktury publicznej

Infrastruktura publiczna stanowi szkielet społeczności lokalnej. To nieożywione rusztowanie, które dopiero wypełnione ludźmi zaczyna żyć i spełniać swoją funkcję. Dzięki jej rozwojowi wspólnota ma przestrzeń do rozkwitania.

Cel operacyjny 1.1. Dostosowanie infrastruktury rekreacyjno - sportowej do potrzeb mieszkańców

Infrastruktura rekreacyjno – sportowa umożliwi realizację różnorodnych potrzeb. Od zdrowotnych związanych z ruchem i uprawianiem dyscyplin sportowych, po wspólnotowe dotyczące kontaktu z innymi i budowania grup. W Chruślicach ta infrastruktura powinna być nadal rozwijana. Boiska, plac zabaw, siłownia zewnętrzna, rozwój Klubu Senior+ oraz Lokalnego Centrum Rekreacji to zdiagnozowane miejsca na których powinna skupić się wysiłki mające na celu rozwój miejscowości.

Cel operacyjny 1.2. Zwiększenie mobilności i dostępności do punktów usług publicznych

Mieszkańcy Chruślic doświadczają typowych dla mieszkańców terenów wiejskich trudności związanych z mobilnością i dostępnością. Dystans do miejsc realizacji potrzeb publicznych, takich jak szkoła, gmina czy ośrodek zdrowia stanowi barierę szczególnie dla osób niezmotywowanych. Wzrost bezpieczeństwa osób poruszających się pieszo lub rowerem, to jedno z najważniejszych wyzwań, jeśli chodzi o Kierunek rozwoju infrastruktury technicznej. W tym obszarze, krytyczna jest potrzeba modernizacji i rozbudowy oświetlenia ulicznego. Mieszkańcy zgłaszają palącą potrzebę poprawy oświetlenia lokalnych dróg. Projekt w tym zakresie powinien być realizowany jak najszybciej.

4.1.2 Cel szczegółowy 2: Kulturowanie i promocja cennego dziedzictwa obszaru

Rozpoznano główne typy dziedzictwa. Są to historia II wojny światowej oraz przyroda i krajobraz. Są to dwa główne tematy, wokół których można prowadzić szereg działań promocyjno animacyjnych.

Cel operacyjny 2.1. Pielęgnowanie historii i dziedzictwa kulturowego wsi

Historia doświadczeń II wojny światowej dziś domaga się przypomnienia i uhonorowania. Chruślice były terenem, na którym w czasie II Wojny Światowej dokonano wielu zbrodni. Rozwój i budowa miejsc pamięci oraz edukowanie na temat przeszłych wydarzeń to ważne kierunki w życiu społecznym wsi.

Cel operacyjny 2.2. Zwiększenie wykorzystania dziedzictwa przyrodniczego terenu

Koncepcja Inteligentnej Wsi dla miejscowości Chruślice

Ukształtowanie krajobrazu, flora i fauna to elementy, którymi z pewnością mogą poszczycić się Chruślice. Teren ten nadaje się do uprawiania turystyki pieszej i rowerowej, szczególnie dla osób o niewielkich umiejętnościach i możliwościach. Spokojnie przez tutejsze lasy i pola przejedzie rodzina z małymi dziećmi lub grupa seniorów. Potrzebne oznakowanie szlaków i wybudowanie infrastruktury towarzyszącej umożliwi lepsze wykorzystanie tego zasobu.

4.1.3 Cel szczegółowy 3: Rozwój Kapitału Społecznego

Kapitał społeczny to największy zasób społeczności Chruślic. Tu liderzy i liderki nie muszą głowić się nad tym jak zaangażować mieszkańców. Tu młodzież sama garnie się do prac przy przygotowaniu dla siebie przestrzeni. Prowadzenie działań mających na celu rozwój i utrzymanie aktualnego poziomu zaangażowania to bazowe i najważniejszy kierunek tej koncepcji.

Cel operacyjny 3.1. Rozwój wspólnoty lokalnej

Imprezy okolicznościowe i integracyjnej, szkolenia, warsztaty, półkolonie – to tylko niektóre z potrzeb wyrażanych w czasie spotkań konsultacyjnych przez młodych i starszych mieszkańców. Działania w tym zakresie stanowią nie tylko konieczność, ale też satysfakcję dla samych realizatorów.

Cel operacyjny 3.2. Wsparcie przedsiębiorczości mieszkańców

Przedsiębiorczość mieszkańców Chruślic jest widoczna bez dogłębnej analizy. Ponad 20 procent wszystkich domów to miejsca, w których wykonywana jest działalność gospodarcza czy to w formie prowadzonej firmy czy gospodarstwa rolnego. Wsparcie tego sektora społeczności zapewni jej zrównoważony rozwój.

Cele, działania i zaplanowane projekty są w całości odpowiedzią na zdiagnozowane potrzeby, wyzwania, zagrożenia oraz zasoby, atuty i możliwości miejscowości i społeczności w niej mieszkającej.

Poniżej przedstawiono zależności logiczne między zdiagnozowanymi cechami społeczności a ustalonymi celami.

Tabela 7 Wyznaczenie celów w odpowiedzi na SWOT

Cele szczegółowe	Cele operacyjne	Wyzwania i zagrożenia	Mocne strony i możliwości
1. Zrównoważony rozwój	1.1. Dostosowanie infrastruktury rekreacyjno -	Potrzeba rozbudowy i wyposażenia Klubu Senior+ oraz nowopowstającego	Historia współpracy na rzecz wspólnego dobra Rozbudowana infrastruktura publiczna, wykorzystywana

Koncepcja Inteligentnej Wsi dla miejscowości Chruślice

infrastruktury publicznej	sportowej do potrzeb mieszkańców	Lokalnego Centrum Rekreacji Niewystarczająco rozbudowane tereny sportowo – rekreacyjne	na działalność społeczną – Lokalne Centrum Rekreacyjne Potencjał młodych mieszkańców
	1.2. Zwiększenie mobilności i dostępności do punktów usług publicznych	Niewystarczająca infrastruktura umożliwiająca bezpieczne poruszanie się po drogach osobom niezmotywowanym	Bliskość do Radomia i innych miejscowości zaspokajających potrzeby publiczne
2: Kultywowanie i promocja cennego dziedzictwa obszaru	2.1. Pielęgnowanie historii i dziedzictwa kulturowego wsi	Niewystarczająca rozbudowa miejsc pamięci historycznej i promocja dziedzictwa lokalnego	Dziedzictwo historyczne związane z funkcjonującym obozem wojskowym w czasie II Wojny Światowej
	2.2. Zwiększenie wykorzystania dziedzictwa przyrodniczego terenu	Mało rozwinięta infrastruktura turystyczna wraz z niewielką promocją tej formy wypoczynku	Malownicze otoczenie
3: Rozwój Kapitału Społecznego	3.1. Rozwój wspólnoty lokalnej	Potrzeba dalszego wsparcia i kontynuacji integracji, rozwoju i edukacji mieszkańców	Aktywne organizacje pozarządowe Dobrze zorganizowana społeczność lokalna i liderzy społeczni Potencjał młodych mieszkańców
	3.2. Wsparcie przedsiębiorczości mieszkańców	Niewystarczająca integracja przedsiębiorców. Niewystarczająco rozwinięte kompetencje okołobiznesowe przedsiębiorców.	Przedsiębiorczy mieszkańcy – rozwijająca się branża stolarska Potencjał młodych mieszkańców

4.3 Struktura logiczna interwencji

Poniżej przedstawiono strukturę logiczną interwencji. W poprzednim rozdziale wskazano, na jakie elementy diagnozy odpowiadają wyznaczone cele Koncepcji. W kolejnej tabeli zawarto cele, działania oraz planowane projekty. Jasno wskazano powiązania między poszczególnymi elementami struktury.

Tabela 8 Matryca logiczna Koncepcji Inteligentnej Wsi dla miejscowości Chruślice

<i>Cel operacyjny</i>	<i>Działanie</i>	<i>Planowany projekt</i>
Cel szczegółowy 1. Zrównoważony rozwój infrastruktury publicznej		
1.1. Dostosowanie infrastruktury rekreacyjno - sportowej do potrzeb mieszkańców	1.1.1. Rozwój Klubu Senior+ oraz Lokalnego Centrum Rekreacji jako ośrodka zaspokajającego społeczne potrzeby mieszkańców Chruślic i okolicznych wsi oraz turystów.	1.1.1.1. Modernizacja budynku klubu Senior+ oraz Lokalnego Centrum Rekreacji
		1.1.1.2. Wyposażenie budynku klubu Senior+ Lokalnego Centrum Rekreacji w niezbędny sprzęt i akcesoria
		1.1.1.3. Kompleksowe zagospodarowanie terenu wokół Lokalnego Centrum Rekreacji – Smart Plac
		1.1.1.4. Dostęp do sieci WiFi w budynku i okolicy
	1.1.2. Rozbudowa obiektów sportowych we wsi Chruślice.	1.1.2.1. Budowa boiska do piłki nożnej wraz z konieczną infrastrukturą
		1.1.2.2. Zakup i montaż energooszczędnego oświetlenia boiska sportowego
		1.1.2.3. Budowa boiska do piłki siatkowej wraz z niezbędną infrastrukturą
		1.1.2.4. Budowa boiska do koszykówki wraz z niezbędną infrastrukturą
	1.1.3. Rozwój miejsc rekreacji we wsi Chruślice.	1.1.3.1. Modernizacja i doposażenie placu zabaw
		1.1.3.2. Budowa siłowni plenerowej
		1.1.3.3. Budowa skateparku wraz z niezbędną infrastrukturą
		1.1.3.4. Plac rekreacji dla starszych dzieci i młodzieży

Koncepcja Inteligentnej Wsi dla miejscowości Chruślice

1.2. Zwiększenie mobilności i dostępności do punktów usług publicznych	1.2.1. Rozwój eko – mobilności we wsi Chruślice i okolicznych drogach.	1.2.1.1. Budowa sieci ścieżek rowerowych
		1.2.1.2. System wypożyczania rowerów i innych pojazdów niezmechanizowanych
		1.2.1.3. Car sharing i wsparcie przejazdów współdzielonych
	1.2.2. Zwiększenie bezpieczeństwa na drogach we wsi Chruślice	1.2.2.1. Modernizacja i rozbudowa oświetlenia ulicznego
		1.2.2.2. Budowa chodników i ciągów pieszych
		1.2.2.3. Stworzenie koncepcji uspokojenia ruchu samochodowego na drogach we wsi i wykonanie jej założeń.
	1.2.3. Rozwój bezpiecznych połączeń z miejscowościami ościennymi	1.2.3.1. Remonty dróg wraz z ciągami pieszo - rowerowymi
		1.2.3.2. Rozwój komunikacji incydentalnej – podwózka na życzenie
	Cel szczegółowy 2. Kultywowanie i promocja cennego dziedzictwa obszaru	
2.1. Pielęgnowanie historii i dziedzictwa kulturowego wsi	2.1.1. Rozbudowa infrastruktury związanej z kultywowaniem cennego dziedzictwa historycznego Chruślic.	2.1.1.1. Kontynuacja rewitalizacji oraz modernizacja Cmentarza Wojennego
		2.1.1.2. Budowa parkingu przy Cmentarzu Wojennym
		2.1.1.3. Posadowienie tablic informacyjnych przy punktach historycznych
		2.1.1.4. Witacz na drogach wjazdowych
	2.1.2. Informowanie i promowanie ważnych faktów z historii Chruślic	2.1.2.1. Zaprojektowanie, oznaczenie i promocja Szlaku Historycznego związanego z obozem jenieckim
		2.1.2.2. Gra terenowa questowa na temat historii Obozu Pracy Przymusowej
		2.1.2.3. Rozbudowa i uzupełnienie opisów ważnych i faktów miejsc historycznych na portalach internetowych
		2.1.2.4. Folder turystyczny – Nasze Chruślice

Koncepcja Inteligentnej Wsi dla miejscowości Chruślice

2.2. Zwiększenie wykorzystania dziedzictwa przyrodniczego terenu	2.2.1. Rozwój infrastruktury turystycznej w Chruślicach i okolicy	2.2.1.1. Projekt i posadowienie ścieżki dydaktyczno - ekologicznej opisującej walory przyrodnicze okolicy
		2.2.1.2. Rozbudowa ścieżek spacerowych/ biegowych wraz z infrastrukturą towarzyszącą – wiaty, ławki, miejsca ładowania itp.
		2.2.1.3. Tablice z mapą turystyczną oraz informacjami o okolicy
	2.2.2. Promocja walorów przyrodniczych krajobrazu Chruślic	2.2.2.1. Wyznaczenie, opracowanie i oznakowanie szlaków turystycznych pieszo - rowerowych
		2.2.2.2. Wydanie map papierowych i online
		2.2.2.3. Chruślice w obiektywie – zdjęcia i wystawa
Cel szczegółowy 3. Rozwój kapitału społecznego		
3.1. Rozwój wspólnoty lokalnej	3.1.1. Integracja mieszkańców Chruślic	3.1.1.1. Cykliczne wydarzenia integracyjne dla mieszkańców
		3.1.1.2. Zaplanowanie głównej imprezy „Dni Chruślic” oraz ich organizacja i poprowadzenie.
	3.1.2. Rozwój kompetencji mieszkańców Chruślic	3.1.2.1. Szkolenia dla seniorów między innymi z wykorzystania nowoczesnych technologii
		3.1.2.2. Szkolenia dla członkiń Koła Gospodyń Wiejskich
	3.1.3. Wsparcie wyróżnionych grup docelowych wskazanych w miejscowości Chruślice	3.1.3.1. Organizacja cyklicznych wydarzeń dla dzieci i młodzieży – warsztaty tematyczne i rękodzielnicze, zajęcia świetlicowe, klub młodzieżowy
		3.1.3.2. Wsparcie funkcjonowania Klubu Senior+
		3.1.3.3. Półkolonie dla dzieci
3.1.3.4. Klub malucha		
3.2. Wsparcie przedsiębiorczości mieszkańców	3.2.1. Promocja ofert przedsiębiorców z Chruślic	3.2.1.1. Informowanie na profilach w socialmediach powiązanych z Chruślicami o ofercie przedsiębiorców
		3.2.1.2. Promocja oferty przedsiębiorców w czasie imprez lokalnych i wyjazdowych (np. stoiska KGW)

Koncepcja Inteligentnej Wsi dla miejscowości Chruślice

	3.2.2. Rozwój kompetencji okołobiznesowych wśród mieszkańców Chruślic	3.2.2.1. Spotkania biznesowe dla przedsiębiorców – rozwój sieci kontaktów
		3.2.2.2. Szkolenia z zakresu prowadzenia działalności – księgowość, promocja itp.
		3.2.2.3. Informowanie o możliwych dofinansowaniach dla przedsiębiorców i rolników

4.4 Inteligentne rozwiązania: działania, produkty i rezultaty

Aby zrealizować wyszczególnione cele, szczegółowo zaplanowano działania, dzięki którym zostaną one osiągnięte. Wskazano je już w poprzednim rozdziale, poniżej jednak doszczegółowiono ich zapisy

Tabela 9 Opis działań planowanych lub podejmowanych w ramach Koncepcji Inteligentnej Wsi dla miejscowości Chruślice.

Działania planowane lub podejmowane	Oczekiwane rezultaty	Opis technologii cyfrowych i telekomunikacyjnych lub lepszego wykorzystania wiedzy;	Korzyści dla lokalnej społeczności	Niezbędne zasoby
1.1.1. Rozwój Klubu Senior+ oraz Lokalnego Centrum Rekreacji jako ośrodka zaspokajającego społeczne potrzeby mieszkańców Chruślic i okolicznych wsi oraz turystów.	Zmodernizowany, energooszczędny i komfortowy budynek Klubu Senior+ oraz Lokalnego Centrum Rekreacji. Adekwatne wyposażenie budynku dostosowane do realizacji zajęć grup docelowych. Zagospodarowane otoczenie z wykorzystaniem technologii SMART.	Zaplanowano wyposażenie budynku w nowoczesne systemy do zarządzania zużyciem energii, ogólnodostępnym internetem oraz smart - instalacjami takimi jak ławeczka solarna.	Dzięki realizacji tego działania mieszkańcy zyskają komfortową i dostosowaną do swoich potrzeb przestrzeń do rozwoju kapitału społecznego i rekreacji.	Środki finansowe na realizację inwestycji oraz praca społeczna mieszkańców przeznaczona na zagospodarowanie terenu i wykonanie niezbędnych prac.
1.1.2. Rozbudowa obiektów sportowych we wsi Chruślice.	Nowe lub zmodernizowane obiekty sportowe – boisko do piłki nożnej, siatkówki i koszykówki. Energooszczędne oświetlenie terenów sportowych.	Wykorzystanie do obsługi i zasilania elementów infrastruktury sportowej nowoczesnych technologii automatyzacji oraz energii z odnawialnych źródeł.	Mieszkańcy, szczególnie młodzież zyska przestrzeń do uprawiania sportów oraz spędzania wolnego czasu. Infrastruktura będzie energooszczędna i automatyczna.	Środki finansowe na realizację inwestycji oraz praca społeczna mieszkańców przeznaczona na zagospodarowanie terenu i wykonanie niezbędnych prac.

Koncepcja Inteligentnej Wsi dla miejscowości Chruślice

Działania planowane lub podejmowane	Oczekiwane rezultaty	Opis technologii cyfrowych i telekomunikacyjnych lub lepszego wykorzystania wiedzy;	Korzyści dla lokalnej społeczności	Niezbędne zasoby
1.1.3. Rozwój miejsc rekreacji we wsi Chruślice.	Nowe lub zmodernizowane obiekty rekreacyjne – plac zabaw, siłownia plenerowa, skatepark, plac rekreacyjny.	Wykorzystanie do obsługi i zasilania elementów infrastruktury rekreacyjnej nowoczesnych technologii automatyzacji oraz energii z odnawialnych źródeł.	Mieszkańcy zyskają przestrzeń do rekreacji i spędzania wolnego czasu. Miejsca te będą rozwijać fizycznie i multisensorycznie najmłodszych mieszkańców poprzez ruch.	Środki finansowe na realizację inwestycji oraz praca społeczna mieszkańców przeznaczona na zagospodarowanie terenu i wykonanie niezbędnych prac.
1.2.1. Rozwój eko – mobilności we wsi Chruślice i okolicznych drogach.	Przebudowane drogi oraz ścieżki rowerowe i chodniki System wypożyczania rowerów/ hulajnóg. System powiadamiania i informowania o potrzebie skorzystania z car – sharingu.	Aplikacje i programy do wypożyczania i zwrotu rowerów i hulajnóg. Aplikacja do wymiany informacji na temat potrzeby i oferty car sharingu.	Dostępność pojazdów niezmechanizowanych – możliwość wynajmu np. roweru. Możliwość skorzystania z podwiezienia przez członka społeczności do pobliskich miejscowości.	Znaczne środki finansowe, zaangażowanie Jednostek Sektora Finansów Publicznych – Gminy i Powiatu.
1.2.2. Zwiększenie bezpieczeństwa na drogach we wsi Chruślice	Lampy uliczne. Ciągi pieszo – rowerowe lub piesze we wsi. Koncepcja uspokojenia ruchu i jej wykonanie.	System zarządzania oświetleniem w zależności od pory dnia.	Zwiększenie bezpieczeństwa na drogach we wsi Chruślice, uspokojenie ruchu.	Znaczne środki finansowe, zaangażowanie Jednostek Sektora Finansów Publicznych – Gminy i Powiatu.
1.2.3. Rozwój bezpiecznych połączeń z miejscowościami ościennymi	Wybudowane lub przebudowane drogi wraz z ciągami pieszo – rowerowymi. Wprowadzenie usługi zamawiania przejazdów.	System zamawiania usługi przejazdów na życzenie.	Bezpieczny i łatwy dojazd po punktów usług publicznych, szkół, parafii itp.	Znaczne środki finansowe, zaangażowanie Jednostek Sektora Finansów Publicznych – Gminy i Powiatu.

Koncepcja Inteligentnej Wsi dla miejscowości Chruślice

Działania planowane lub podejmowane	Oczekiwane rezultaty	Opis technologii cyfrowych i telekomunikacyjnych lub lepszego wykorzystania wiedzy;	Korzyści dla lokalnej społeczności	Niezbędne zasoby
2.1.1. Rozbudowa infrastruktury związanej z kultywowaniem cennego dziedzictwa historycznego Chruślic.	Nowe lub zmodernizowane obiekty infrastruktury związanej z dziedzictwem historycznym (modernizacja cmentarza, parking, tablice, witacz – przy wykorzystaniu zasilania i obsługi z użyciem nowoczesnych technologii i OZE.	Systemy zarządzania energią i obsługi z wykorzystaniem nowoczesnych technologii.	Społeczność zyska nową i zmodernizowaną infrastrukturę. Społeczność będzie miała możliwość poszerzenia wiedzy na temat przeszłych wydarzeń oraz kultywowania pamięci o niej.	Wiedza i dostęp do informacji historycznych dotyczących dziedzictwa historycznego, Środki finansowe na realizację projektów oraz praca członków społeczności.
2.1.2. Informowanie i promowanie ważnych faktów z historii Chruślic	Szlak historyczny. Gra terenowa. Uzupełnione opisy Chruślic i ważnych historycznie miejsc w internecie. Wydanie folderu turystycznego o Chruślicach.	Szlak, Quest i folder udostępniony w internecie także w wersji interaktywnej. Informacje o Chruślicach dostępne w ogólnodostępnych portalach informacyjnych i edukacyjnych.	Społeczność będzie miała możliwość poszerzenia wiedzy na temat przeszłych wydarzeń oraz kultywowania pamięci o niej. Informacje o Chruślicach i ich dziedzictwie bardziej dostępne dla przyjezdnych.	Wiedza i dostęp do informacji historycznych dotyczących dziedzictwa historycznego. Umiejętności graficzne i technologiczne związane z zaprojektowaniem szlaku, mapy i folderu.
2.2.1. Rozwój infrastruktury turystycznej w Chruślicach i okolicy	Nowe lub zmodernizowane obiekty infrastruktury turystycznej (ścieżki z infrastrukturą towarzyszącą, tablice itp.) – przy wykorzystaniu zasilania i obsługi z użyciem nowoczesnych technologii i OZE.	Systemy zarządzania energią i obsługi z wykorzystaniem nowoczesnych technologii.	Społeczność i turyści zyskają nową i zmodernizowaną infrastrukturę, dzięki której uprawianie turystyki będzie prostsze i łatwiejsze.	Wiedza na temat szlaków turystycznych w okolicy Chruślic. Środki finansowe na realizację projektów oraz praca członków społeczności.
2.2.2. Promocja walorów	Nowe inicjatywy/ projekty mające na celu promocję dziedzictwa przyrodniczego	Technologia wyznaczania tras i opisów w mapach internetowych.	Mieszkańcy zyskują dostęp do opracowanych map i przewodników oraz	Umiejętności dotyczące projektowania merytorycznego i

Koncepcja Inteligentnej Wsi dla miejscowości Chruślice

Działania planowane lub podejmowane	Oczekiwane rezultaty	Opis technologii cyfrowych i telekomunikacyjnych lub lepszego wykorzystania wiedzy;	Korzyści dla lokalnej społeczności	Niezbędne zasoby
przyrodniczych krajobrazu Chruślic	obszaru (szlaki, mapy, wydarzenia, folder).		folderów. Dziedzictwo przyrodnicze tego terenu zostanie wypromowane.	graficznego oraz cyfrowego, Wiedza na temat szlaków turystycznych w okolicy Chruślic. Środki finansowe na realizację projektów oraz praca członków społeczności.
3.1.1. Integracja mieszkańców Chruślic	Wydarzenia integracyjne dla mieszkańców (cykliczne oraz główne święto miejscowości).	Technologie pozwalające zaprojektować grafiki, zarządzać projektem, promować i rekrutować uczestników oraz komunikować się (np. Canva, Asana, Messenger itp.).	Wzrosnie integracja mieszkańców Zyskają oni możliwość spotkania się i wspólnego udziału w cyklicznych wydarzeniach oraz jednym głównym wydarzeniu będącym świętem całej wsi.	Umiejętności cyfrowe i graficzne, lokal, miejsce organizacji wydarzenia, umiejętności organizacyjne, praca społeczna mieszkańców, sprzęt i urządzenia potrzebne do organizacji wydarzeń, środki finansowe potrzebne do zakupu materiałów i usług.
3.1.2. Rozwój kompetencji mieszkańców Chruślic	Wydarzenia edukacyjne dla mieszkańców (szkolenia dla seniorów, szkolenia dla członkiń i członków KGW).	Technologie edukacji zdalnej i e-learningu. Technologie pozwalające zaprojektować grafiki, zarządzać projektem, promować i rekrutować uczestników oraz komunikować się (np. Canva, Asana, Messenger itp.).	Mieszkańcy będą mogli poszerzać swoje kompetencje zarówno w zakresie edukacji formalnej jak i nieformalnej. Nauka także usprawnia funkcjonowanie poznawcze, opóźnia efekty starzenia się i zwiększa samoocenę.	Lokal, nauczyciele i eksperci, dostęp do internetu i urzędzeń do edukacji zdalnej, Środki finansowe na organizację wydarzeń.

Koncepcja Inteligentnej Wsi dla miejscowości Chruślice

Działania planowane lub podejmowane	Oczekiwane rezultaty	Opis technologii cyfrowych i telekomunikacyjnych lub lepszego wykorzystania wiedzy;	Korzyści dla lokalnej społeczności	Niezbędne zasoby
3.1.3. Wsparcie wyróżnionych grup docelowych wskazanych w miejscowości Chruślice	Inicjatywy skierowane do grup docelowych (warsztaty, zajęcia, funkcjonujące kluby – Senior, młodzieżowy, malucha itp.).	Technologie edukacji zdalnej i e-learningu Technologie pozwalające zaprojektować grafiki, zarządzać projektem, promować i rekrutować uczestników oraz komunikować się (np. Canva, Asana, Messenger itp.).	Zwrócenie uwagi na i zaopiekowanie się przez społeczność osobami z grup wrażliwych i wymagających wsparcia. Realizacja inicjatyw, które wspierają zdrowie, integrację i przeciwdziałają negatywnym efektom takim jak poczucie samotności, izolacja, używanie środków psychoaktywnych itp.	Lokal, animatorzy i prowadzący zajęcia. Środki finansowe na organizację wydarzeń.
3.2.1. Promocja ofert przedsiębiorców z Chruślic	Informacje promujące przedsiębiorców z Chruślic (na wydarzeniach, w profilach społecznościowych).	Informacje o wydarzeniach udostępnianie poprzez zdalne metody komunikacji.	Promocja przedsiębiorców z Chruślic. Rozwój przedsiębiorczości.	Osoba odpowiedzialna za prowadzenie kampanii promocyjnych na profilach społecznościowych i wydarzeniach.
3.2.2. Rozwój kompetencji okołobiznesowych wśród mieszkańców Chruślic	Wydarzenia, spotkania dla przedsiębiorców (śniadania biznesowe, szkolenia, spotkania informacyjne).	Nowoczesne metody szkolenia e-learningowego.	Poszerzenie wiedzy i umiejętności potrzebnych do prowadzenia biznesu, Rozwój przedsiębiorczości.	Lokal i poczęstunek Eksperti, nauczyciele i doradcy mogący prowadzić spotkania z przedsiębiorcami.

Koncepcja Inteligentnej Wsi dla miejscowości Chruślice

4.5 Lista projektów

Poniżej przedstawiono listę projektów, które składają się na koncepcję. Ich realizacja bezpośrednio przyczyni się do osiągnięcia założonych celów a przez to rozwijania atutów i mocnych stron, rozwiązywania trudności i wyzwań i przeciwdziałania słabościom zdiagnozowanym we wsi Chruślice.

Lista ta została wypracowana w czasie spotkań konsultacyjnych. W toku wdrażania koncepcji wymagane jest jej bieżące aktualizowanie i dostosowywanie do aktualnych okoliczności i warunków.

Tabela 10 Lista projektów, które będą się składać na realizację koncepcji, uwzględniających komponent cyfrowy, środowiskowy lub klimatyczny

Numer	Nazwa	Opis	Komponent	Proponowane źródło finansowania	Szacowana kwota projektu	Proponowany termin realizacji
1.1.1.1	Modernizacja budynku klubu Senior+ oraz Lokalnego Centrum Rekreacji	Projekt polegający na zaprojektowaniu i wykonaniu prac budowlanych mających na celu modernizację budynku oraz stałej infrastruktury w czasie trwania projektu. Zawarte tu też są inicjatywy mające na celu podwyższenie efektywności energetycznej budynku.	Środowiskowy	FEM 2021 – 2027 Dofinansowania LGD Razem dla Radomki	1 000 000	2025 - 2029
1.1.1.2.	Wyposażenie budynku klubu Senior+ Lokalnego Centrum Rekreacji w niezbędny sprzęt i akcesoria	Zakup niezbędnego wyposażenia do prowadzenia zajęć. Ten projekt może być realizowany etapowo poprzez zakup wyposażenia niezbędnego do realizacji projektów w ramach celu 3.	Cyfrowy	FEM 2021 – 2027 Dofinansowania LGD Razem dla Radomki Dofinansowania dla NGO	100 000	2023 - 2029
1.1.1.3.	Kompleksowe zagospodarowanie	Zagospodarowanie terenu wokół Lokalnego Centrum	Cyfrowy	FEM 2021 – 2027	100 000	2024 - 2025

Koncepcja Inteligentnej Wsi dla miejscowości Chruślice

Numer	Nazwa	Opis	Komponent	Proponowane źródło finansowania	Szacowana kwota projektu	Proponowany termin realizacji
	terenu wokół Lokalnego Centrum Rekreacji – Smart Plac	Rekreacji poprzez małą infrastrukturę, prace ziemne, małą retencję, nasadzenia roślin dekoracyjnych oraz miododajnych, wykonanie elementów ogrodu sensorycznego oraz posadowienie instalacji SMART takich jak ławka solarna z ładowarką.	Środowiskowy Klimatyczny	Dofinansowania LGD Razem dla Radomki NFOŚIGW WFOŚ		
1.1.1.4	Dostęp do sieci WiFi w budynku i okolicy	Zakup rutera wysokiej jakości i dostępu do internetu, instalacja oraz udostępnienie sygnału w i wokół budynku Klubu i LCR.	Cyfrowy	Fundusze Europejskie na Rozwój Cyfrowy (FERC) FEM 2021 - 2027	3 000	2024
1.1.2.1.	Budowa boiska do piłki nożnej wraz z konieczną infrastrukturą	Projekt oraz wykonanie boiska do piłki nożnej wraz z infrastrukturą taką jak bramki, ławki, kosze do segregacji śmieci, piłkochwyty itp.	Środowiskowy	Gmina Wolanów FEM 2021 – 2027 Dofinansowania LGD Razem dla Radomki	300 000	2024 – 2026
1.1.2.2.	Zakup i montaż energooszczędnego oświetlenia boiska sportowego	Zakup i montaż oświetlenia solarnego lub energooszczędnego na terenach sportowych w Chruślicach.	Środowiskowy Klimatyczny	NFOŚIGW WFOŚ FEM 2021 – 2027	200 000	2026

Koncepcja Inteligentnej Wsi dla miejscowości Chruślice

Numer	Nazwa	Opis	Komponent	Proponowane źródło finansowania	Szacowana kwota projektu	Proponowany termin realizacji
1.1.2.3.	Budowa boiska do piłki siatkowej wraz z niezbędną infrastrukturą	Projekt oraz wykonanie boiska do piłki siatkowej/ piłki siatkowej plażowej wraz z niezbędną infrastrukturą – siatka, ławki, kosze do segregacji odpadów, piłkochwyty.	Środowiskowy	Gmina Wolanów FEM 2021 – 2027 Dofinansowania LGD Razem dla Radomki	200 000	2024 – 2026
1.1.2.4.	Budowa boiska do koszykówki wraz z niezbędną infrastrukturą	Projekt oraz wykonanie boiska do koszykówki/ street ball itp. wraz z niezbędną infrastrukturą – kosze, ławki, kosze do segregacji odpadów, piłkochwyty.	Środowiskowy	Gmina Wolanów FEM 2021 – 2027 Dofinansowania LGD Razem dla Radomki	200 000	2024 – 2026
1.1.3.1.	Modernizacja i doposażenie placu zabaw	Projekt /koncepcja zagospodarowania terenu, zakup i montaż nowych urządzeń na placu zabaw takich jak wieża, zjeżdżalnia, piaskownica, tyrolka, pajęczyna, gry edukacyjne itp. oraz niezbędnej infrastruktury np. ławek, koszy do segregacji odpadów, lamp solarnych itp.	Środowiskowy	FEM 2021 – 2027 Dofinansowania LGD Razem dla Radomki Dotacje dla organizacji pozarządowych na rozwój infrastruktury	100 000 zł	2024 - 2026
1.1.3.2.	Budowa siłowni plenerowej	Projekt/ koncepcja zagospodarowania terenu, zakup oraz montaż urządzeń siłowni plenerowej oraz niezbędnej infrastruktury jak	Środowiskowy		50 000	2025 - 2027

Koncepcja Inteligentnej Wsi dla miejscowości Chruślice

Numer	Nazwa	Opis	Komponent	Proponowane źródło finansowania	Szacowana kwota projektu	Proponowany termin realizacji
		ławki, kosze do segregacji odpadów, lampy solarne.				
1.1.3.3.	Budowa skateparku wraz z niezbędną infrastrukturą	Projekt/ koncepcja zagospodarowania terenu oraz wykonanie elementów skateparku wraz z niezbędną infrastrukturą jak ławki, kosze do segregacji odpadów, oświetlenie solarne itp.	Środowiskowy		200 000	2027 - 2029
1.1.3.4.	Plac rekreacji dla starszych dzieci i młodzieży	Projekt oraz wykonane placu rekreacyjnego dla dzieci w wieku szkoły podstawowej – gry edukacyjne, plenerowe, podwórkowe, elementy rozwijające koordynację wzrokowo – ruchową, ogród warzywno – sensoryczny.	Środowiskowy		100 000	2026 – 2028
1.2.1.1.	Budowa sieci ścieżek rowerowych	Projekt i wykonanie sieci ścieżek rowerowych na terenie sołectwa Chruślice i okolicznych miejscowości.		Projekt realizowany przez Gminę Wolanów/ powiat Radomski ze środków własnych, rządowych np. MFiPR lub dotacji unijnych.	500 000	2025 – 2029

Koncepcja Inteligentnej Wsi dla miejscowości Chruślice

Numer	Nazwa	Opis	Komponent	Proponowane źródło finansowania	Szacowana kwota projektu	Proponowany termin realizacji
1.2.1.2.	System wypożyczenia rowerów i innych pojazdów niezmechanizowanych	Zakup rowerów oraz aplikacji do wynajmu ich mieszkańcom i turystom.	Cyfrowy	Fundusze Europejskie na Rozwój Cyfrowy (FERC) FEM 2021 - 2027	50 000	2024 - 2025
1.2.1.3.	Car sharing i wsparcie przejazdów współdzielonych	Zaprojektowanie przez mieszkańców systemu informowania o potrzebie skorzystania z podwiezienia do innej miejscowości. W przypadku ustalenia, że jedno z narzędzi będzie cyfrowe, wykonanie lub zakup aplikacji.	Cyfrowy	Fundusze Europejskie na Rozwój Cyfrowy (FERC) FEM 2021 - 2027	10 000	2024 - 2029
1.2.2.1.	Modernizacja i rozbudowa oświetlenia ulicznego	Projekt i montaż nowych lamp ulicznych oraz zmodernizowanie starych na bardziej energooszczędne.	Klimatyczny	Projekt realizowany przez Gminę Wolanów/ powiat Radomski ze środków własnych, rządowych np. MFiPR lub dotacji unijnych.	500 000	2025 - 2029
1.2.2.2.	Budowa chodników i ciągów pieszych	Budowa chodników i ciągów pieszych wzdłuż ulic we wsi Chruślice oraz wzdłuż dróg łączących sąsiednie miejscowości.	ND	Projekt realizowany przez Gminę Wolanów/ powiat Radomski ze środków własnych, rządowych np.	5 000 000	2025 - 2029

Koncepcja Inteligentnej Wsi dla miejscowości Chruślice

Numer	Nazwa	Opis	Komponent	Proponowane źródło finansowania	Szacowana kwota projektu	Proponowany termin realizacji
		Projekt możliwy do wykonania jedynie przez Gminę Wolanów lub Powiat Radomski.		MFiPR lub dotacji unijnych.		
1.2.2.3.	Stworzenie koncepcji uspokojenia ruchu samochodowego na drogach we wsi i wykonanie jej założeń.	Zaprojektowanie systemu uspokojenia ruchu na drogach we wsi między innymi poprzez takie rozwiązania jak progi zwalniające, tablice z informacją o mierzonej prędkości, tablice informacyjne i edukacyjne na temat prawidłowej prędkości we wsi itp.	Środowiskowy	Środki własne Gminy Wolanów. Dotacje na uspokojenie ruchu MFiPR FEM 2021 – 2027	15 000	2024 - 2025
1.2.3.1.	Remonty dróg wraz z ciągami pieszo - rowerowymi	Projekt i remonty dróg łączących Chruślice z ościennymi miejscowościami wraz z rozbudową ich o ciągi pieszo – rowerowe. Projekt możliwy do wykonania jedynie przez Gminę Wolanów lub Powiat Radomski.	Środowiskowy	Projekt realizowany przez Gminę Wolanów/ powiat Radomski ze środków własnych, rządowych lub dotacji unijnych.	5 000 000	2024 - 2029
1.2.3.2.	Rozwój komunikacji incydentalnej – podwózka na życzenie	Projekt polegający na uruchomieniu usługi publicznej transportu publicznego na życzenie (tzw. DRT demand responsive transport) podobny do funkcjonującego w Gminie Wierzchowo:	Środowiskowy Klimatyczny Cyfrowy	FEM 2021 – 2027 Fundusze Europejskie na Infrastrukturę, Klimat, Środowisko 2021-2027 (FEnIKS)	350 000	2025 - 2029

Koncepcja Inteligentnej Wsi dla miejscowości Chruślice

Numer	Nazwa	Opis	Komponent	Proponowane źródło finansowania	Szacowana kwota projektu	Proponowany termin realizacji
		https://wierzchowo.pl/transport-na-zyczenie.html Projekt realizowany w ścisłej współpracy z Gminą Wolanów.		Fundusze norweskie i EOG - Program Środowisko, Energia i Zmiany Klimatu		
2.1.1.1.	Kontynuacja rewitalizacji oraz modernizacja Cmentarza Wojennego	Dalsze prace na terenie Cmentarza Wojennego w Chruślicach zgodnie z zapotrzebowaniem m. in. tablice interaktywne i z kodami QR do odtworzenia Audioprzewodnika, remont ogrodzenia, bieżące naprawy, oświetlenie solarne itp.	Cyfrowy Środowiskowy	Dotacje MKiDN Dotacje Urzędu Wojewódzkiego na kultywowanie dziedzictwa.	200 000	2024 - 2029
2.1.1.2.	Budowa parkingu przy Cmentarzu Wojennym	Uregulowanie spraw własności gruntu oraz wykonanie parkingu przed Cmentarzem Wojennym wraz z oświetleniem solarnym na fotokomórkę.	Środowiskowy	Dotacje MKiDN Dotacje Urzędu Wojewódzkiego na kultywowanie dziedzictwa.	200 000	
2.1.1.3	Posadowienie tablic informacyjnych przy punktach historycznych	Zaprojektowanie, wykonanie oraz posadowienie tablic informacyjnych przy obiektach związanych z historią i kulturą Chruślic – np. ruiny dworu, kapliczka św. Jana Nepomucena, cmentarz wojenny, drogi betonowe z	Cyfrowy	Fundusze Europejskie na Rozwój Cyfrowy (FERC) FEM 2021 – 2027 Dotacje MKiDN	25 000	2024 - 2027

Koncepcja Inteligentnej Wsi dla miejscowości Chruślice

Numer	Nazwa	Opis	Komponent	Proponowane źródło finansowania	Szacowana kwota projektu	Proponowany termin realizacji
		czasów II Wojny Światowej itp. Wykonanie Audioprzewodników oraz umieszczenie kodów QR na tablicach umożliwiających ich odsłuchanie.				
2.1.1.4	Witacz na drogach wjazdowych	Projekt i wykonanie instalacji w postaci witacza na drogach wjazdowych do miejscowości. Witacze będą przedstawiać najważniejsze cechy miejscowości, jej wizję i hasło.	ND	Środki własne Gminy Wolanów lub dotacje. Dofinansowania LGD Razem dla Radomki Dotacje dla organizacji pozarządowych.	10 000	2024 - 2026
2.1.2.1.	Zaprojektowanie, oznaczenie i promocja Szlaku Historycznego związanego z obozem jenieckim	Zebranie informacji historycznych, zaprojektowanie szlaku historycznego, wykonanie opisów oraz oznaczeń na szlaku, posadowienie tablic, wykonanie strony www na temat szlaku (podstrony na serwerze gminy lub miejscowości), organizacja wydarzeń promujących szlak.	Cyfrowy	Dotacje dla organizacji pozarządowych Dofinansowania LGD Razem dla Radomki	20 000	2025 – 2029
2.1.2.2.	Gra terenowa questowa na temat	Zaprojektowanie i wykonanie gry terenowej typu Quest i	Cyfrowy	Dotacje dla organizacji pozarządowych	5 000	2025 - 2029

Koncepcja Inteligentnej Wsi dla miejscowości Chruślice

Numer	Nazwa	Opis	Komponent	Proponowane źródło finansowania	Szacowana kwota projektu	Proponowany termin realizacji
	historii Obozu Pracy Przymusowej	umieszczenie jej w ogólnopolskiej bazie Questy.org		Dofinansowania LGD Razem dla Radomki		
2.1.2.3.	Rozbudowa i uzupełnienie opisów ważnych i faktów miejsc historycznych na portalach internetowych	Uzupełnienie opisu Chruślic w serwisach internetowych. Realizacja projektu może się odbywać w ramach szkoleń i warsztatów dla mieszkańców realizowanych w ramach celu 3.	Cyfrowy	Fundusze Europejskie na Rozwój Cyfrowy (FERC) FEM 2021 - 2027	5 000	2024 - 2026
2.1.2.4	Folder turystyczny – Nasze Chruślice	Zaprojektowanie folderu, wykonanie zdjęć i opisów, umieszczenie wersji elektronicznej w sieci, wydrukowanie i kolportaż. Realizacja projektu może się odbywać w ramach szkoleń i warsztatów dla mieszkańców realizowanych w ramach celu 3.	Cyfrowy	Dotacje dla organizacji pozarządowych Dofinansowania LGD Razem dla Radomki	5 000	2024 - 2026
2.2.1.1.	Projekt i posadowienie ścieżki dydaktyczno - ekologicznej opisującej walory przyrodnicze okolicy	Zaprojektowanie i wykonanie ścieżki oraz tablic dydaktyczno – ekologicznych opisujących lokalną przyrodę, możliwości jej ochrony i zrównoważonego wykorzystania.	Środowiskowy	NFOŚiGW WFOŚ FEM 2021 – 2027 Dofinansowanie MSiT	40 000	2026 - 2029
2.2.1.2.	Rozbudowa ścieżek spacerowych/ biegowych wraz z	Wykonanie infrastruktury obsługi turystów na wyznaczonych w projekcie	Środowiskowy		W zależności o liczby wykonanych	2024 - 2026

Koncepcja Inteligentnej Wsi dla miejscowości Chruślice

Numer	Nazwa	Opis	Komponent	Proponowane źródło finansowania	Szacowana kwota projektu	Proponowany termin realizacji
	infrastrukturą towarzyszącą – wiaty, ławki, miejsca ładowania itp.	2.2.2.1. szlakach turystycznych – wiaty z kosztami do segregacji odpadów, oświetleniem oraz miejscem do solarnego naładowania urządzeń itp.		Dofinansowania LGD Razem dla Radomki	wiat ok 40 000/ wiatę	
2.2.1.3.	Tablice z mapą turystyczną oraz informacjami o okolicy	Zaprojektowanie, wykonanie i posadowienie lub umieszczenie tablic przy Lokalnym Centrum Rekreacji pokazujących mapę turystyczną okolicy, historię Chruślic oraz przyrodę w różnych porach roku. Zdjęcia wykonane czasie warsztatów/ plenerów fotograficznych.	ND		10 000	2025 - 2027
2.2.2.1.	Wyznaczenie, opracowanie i oznakowanie szlaków turystycznych pieszo - rowerowych	Ustalenie tras przebiegu szlaków pieszych i rowerowych oraz ich oznaczenie w terenie.	ND		10 000	2024 - 2026
2.2.2.2.	Wydanie map papierowych i online	Druk mapy turystycznej, umieszczenie jej wersji cyfrowej na serwerze, dodanie map do publicznych serwerów – np. map google – stworzenie mapy interaktywnej.	Cyfrowy	Fundusze Europejskie na Rozwój Cyfrowy (FERC) FEM 2021 – 2027 Dofinansowanie MSiT	10 000	2024 - 2026

Koncepcja Inteligentnej Wsi dla miejscowości Chruślice

Numer	Nazwa	Opis	Komponent	Proponowane źródło finansowania	Szacowana kwota projektu	Proponowany termin realizacji
				Dofinansowania LGD Razem dla Radomki		
2.2.2.3	Chruślice w obiektywie – zajęcia i wystawa	Zorganizowanie i przeprowadzenie warsztatów/ pleneru fotograficznego oraz zgromadzenie zdjęć archiwalnych. Przygotowanie wydruków i urządzenie wystawy zdjęć na ogrodzeniu przy LCR.	ND	Środki własne Gminy Wolanów także zlecone w formie dotacji dla organizacji pozarządowej.	20 000	2024 - 2026
3.1.1.1.	Cykliczne wydarzenia integracyjne dla mieszkańców	Zorganizowanie i przeprowadzenie cyklu spotkań integracyjnych dla mieszkańców w postaci warsztatów rękodzieła, spotkań, pogadanek, zajęć fitness itp.	ND	Środki własne Gminy Wolanów także zlecone w formie dotacji dla organizacji pozarządowej.	20 000	2024 - 2026
3.1.1.2.	Zaplanowanie głównej imprezy „Dni Chruślic” oraz ich organizacja i poprowadzenie.	Zaplanowanie głównej corocznej imprezy integracyjnej dla mieszkańców Chruślic. Ustalenie zespołu organizatorów, podział zadań, organizacja stoisk i atrakcji na festyn, przeprowadzenie wydarzenia i posprzątanie po nim. Do organizacji wykorzystywane narzędzia do zarządzania projektem i komunikacji zdalnej.	Cyfrowy	Dofinansowanie z Gminnej Komisji rozwiązywania Problemów Alkoholowych. Dotacja z Funduszy EOG i Norweskich, FIO, Lokalnej Grupy Działania Razem dla Radomki.	20 000	2024 - 2029

Koncepcja Inteligentnej Wsi dla miejscowości Chruślice

Numer	Nazwa	Opis	Komponent	Proponowane źródło finansowania	Szacowana kwota projektu	Proponowany termin realizacji
3.1.2.1.	Szkolenia dla seniorów między innymi z wykorzystania nowoczesnych technologii	Szkolenia, webinaria, wykłady także w formie online zgodnie z ideą Lifefong Learning (kształcenie ustawiczne) na podstawie zapotrzebowania uczestników.	Cyfrowy	Mikrodotacje w ramach programu Mazowsze Lokalnie Granty dla organizacji pozarządowych wskazane poniżej tabeli.	20 000	2024 – 2029
3.1.2.2.	Szkolenia dla członkiń Koła Gospodyń Wiejskich	Szkolenia, webinaria, wykłady także w formie online zgodnie z ideą Lifefong Learning (kształcenie ustawiczne) na podstawie zapotrzebowania uczestników.	Cyfrowy		20 000	2024 - 2029
3.1.3.1.	Organizacja cyklicznych wydarzeń dla dzieci i młodzieży – warsztaty tematyczne i rękodzielnicze, zajęcia świetlicowe, klub młodzieżowy	Organizacja i prowadzenie cyklicznych zajęć dla dzieci i młodzieży, szczególnie w miesiącach jesienno- zimowych. Zakup wyposażenia i materiałów np. plastycznego, gier planszowych, urządzeń cyfrowych, rzutnika itp.	Cyfrowy		20 000	2024 – 2029
3.1.3.2.	Wsparcie funkcjonowania Klubu Senior+	Organizacja i funkcjonowanie klubu Senior+ po okresie realizacji projektu dofinansowanego z programu Senior+	ND		30 000	2024 – 2029

Koncepcja Inteligentnej Wsi dla miejscowości Chruślice

Numer	Nazwa	Opis	Komponent	Proponowane źródło finansowania	Szacowana kwota projektu	Proponowany termin realizacji
3.1.3.3.	Półkolonie dla dzieci	Organizacja półkolonii dla dzieci z Chruślic – zajęcia sportowo – rekreacyjno – edukacyjne.	ND		25 000	2024 – 2029
3.1.3.4.	Klub malucha	Organizacja cyklicznych spotkań dla mam i małych dzieci w postaci klubu malucha. Zajęcia rekreacyjne i edukacyjne. Zakup wyposażenia.	ND		10 000	2024 – 2029
3.2.1.1.	Informowanie na profilach w socialmediach powiązanych z Chruślicami o ofercie przedsiębiorców	Zaplanowanie i realizacja akcji promującej przedsiębiorców z Chruślic na profilach społecznościowych organizacji społecznych z terenu Chruślic.	Cyfrowy	ND	Bezkosztowy	2024 – 2029
3.2.1.2.	Promocja oferty przedsiębiorców w czasie imprez lokalnych i wyjazdowych (itp. stoiska KGW)	Banery, plakaty, rollupy przedsiębiorców z Chruślic umieszczane na stoiskach promocyjnych prowadzonych m. in. przez KGW.	ND	ND	Bezkosztowy	2024 – 2029
3.2.2.1.	Spotkania biznesowe dla przedsiębiorców – rozwój sieci kontaktów	Cykliczne np. raz na kwartał spotkania integracyjne dla przedsiębiorców z terenu Chruślic. Spotkanie typu śniadanie biznesowe mające na celu wymianę informacji, budowanie sieci kontaktów,	ND	Środki własne przedsiębiorców, granty dla KGW.	1 000	2024 – 2029

Koncepcja Inteligentnej Wsi dla miejscowości Chruślice

Numer	Nazwa	Opis	Komponent	Proponowane źródło finansowania	Szacowana kwota projektu	Proponowany termin realizacji
		nawiązywanie współpracy. Spotkania organizowane z wykorzystaniem infrastruktury LCR i Klubu Senior+.				
3.2.2.2.	Szkolenia z zakresu prowadzenia działalności – księgowość, promocja itp.	Organizowanie i prowadzenie szkoleń/ webinarów/ wykładów z zakresu umiejętności okołobiznesowych takich jak księgowość, promocja, umiejętności graficzne i cyfrowe także w formie zdalnej.	Cyfrowy	Współpraca z MOWES np. w ramach projektu Inkubacja i Wsparcie Ekonomii Społecznej w subregionie radomskim – IWES 4 Współpraca z LGD Razem dla Radomki	5 000	2024 – 2029
3.2.2.3.	Informowanie o możliwych dofinansowaniach dla przedsiębiorców i rolników	Organizowanie spotkań informacyjnych dotyczących możliwych programów dofinansowań dla przedsiębiorców także w formie zdalnej.	Cyfrowy	Współpraca z MOWES np. w ramach projektu Inkubacja i Wsparcie Ekonomii Społecznej w subregionie radomskim – IWES 4 Współpraca z LGD Razem dla Radomki	Bezkosztowy	2024 – 2029

Koncepcja Inteligentnej Wsi dla miejscowości Chruślice

Poniżej zawarto listę niektórych, przykładowych programów dotacyjnych, w ramach których organizacje pozarządowe w tym OSP lub KGW mogą ubiegać się o dofinansowania:

Fundacja Orlen

Polski Cukier

Fundacja Santander

Fundacja Banku Gospodarstwa Krajowego (BGK)

Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji,

Fundacja LOTTO im. Haliny Konopackiej

Fundacja Banku Pekao S.A. imienia dr. Mariana Kantona

Polsko-Amerykańska Fundacja Wolności

Mikrodotacje programu Mazowsze Lokalnie

Fundacja Orange

Fundacja Tauron

Fundusze Norweskie

Program Erasmus

Program Granty Mazowsze Lokalnie

Fundacja Tauron

Fundacja PZU

Fundacja NIVEA

Ponad to wszystkie organizacje pozarządowe mogą realizować zlecone przez Jednostki Samorządu Terytorialnego zadania publiczne m. in. w obszarach edukacji, sportu, rozwoju społeczności lokalnych itp.

5 ZARZĄDZANIE I MONITOROWANIE

5.1 Zarządzanie

Zarządzanie wdrażaniem koncepcji będzie w całości należeć do Koła Gospodyń Wiejskich „Babki.pl” w Chruślicach. Do współpracy zaproszą one innych liderów i liderki społeczne – np. Sołtysa i Radnego oraz dawną Panią Sołtys. Zostanie utworzony zespół odpowiedzialny za realizację projektów.

Na pierwszym zebraniu zespół ustali podział zadań między członków, w tym wyznaczy osobę do kontaktu w sprawie realizowanych inicjatyw. Zespół będzie odbywał spotkania w zależności od potrzeb, jednak przynajmniej raz do roku. Spotkania te będą poświęcone między innymi analizie informacji pozyskanych w ramach monitoringu, zaawansowaniu wdrażania poszczególnych działań oraz ich adekwatności do ustalonych celów. Członkowie będą też tworzyli propozycję harmonogramu realizowanych projektów na kolejny rok.

Zespół będzie mógł odbywać spotkania w formie zdalnej oraz opiniować dokumenty w formie elektronicznej poprzez narzędzia w chmurze i obiegu. W toku kolejnych lat możliwe i zalecane jest aktualizowanie składu zespołu o nowe osoby, które aktywnie angażują się w realizację projektów.

Zostanie także wskazana osoba do kontaktu z innymi podmiotami realizującymi założenia koncepcji – np. Urzędem Gminy, Gminnym Ośrodkiem Pomocy Społecznej czy Gminnym Centrum Kultury i Biblioteką w Wolanowie.

Zespół będzie też odpowiedzialny za ewaluację koncepcji i w przypadku stwierdzenia istotnych rozbieżności między dokumentem a faktyczną sytuacją społeczno – gospodarczą zobowiązany będzie do jej aktualizacji.

Każdy projekt realizowany w ramach koncepcji będzie miał koordynatora lub koordynatorkę, który/która będą odpowiedzialni za przygotowanie dokumentacji aplikacyjnej, realizację zadań oraz rozliczenie projektu.

5.2 Monitoring

Monitoring koncepcji będzie realizowany także przez członkinie Koła Gospodyń Wiejskich „Babki.pl” w Chruślicach.

Głównym celem monitoringu będzie pozyskiwanie danych ilościowych i jakościowych w zakresie realizacji działań i projektów ujętych w niniejszej koncepcji.

Są to między innymi takie dane jak poziom realizacji rezultatów, liczba realizowanych projektów i inicjatyw, liczba uczestników itp.

Dane pozyskane w czasie monitoringu będą stanowiły podstawę planowania działań przez Zespół Roboczy zarządzający realizacją koncepcji. Będą też źródłem wiedzy na temat potrzeby aktualizacji założeń koncepcji. W przypadku znaczącej zmiany warunków zewnętrznych lub pojawieniu się nowych wyzwań, konieczne będzie dostosowanie logiki interwencji.

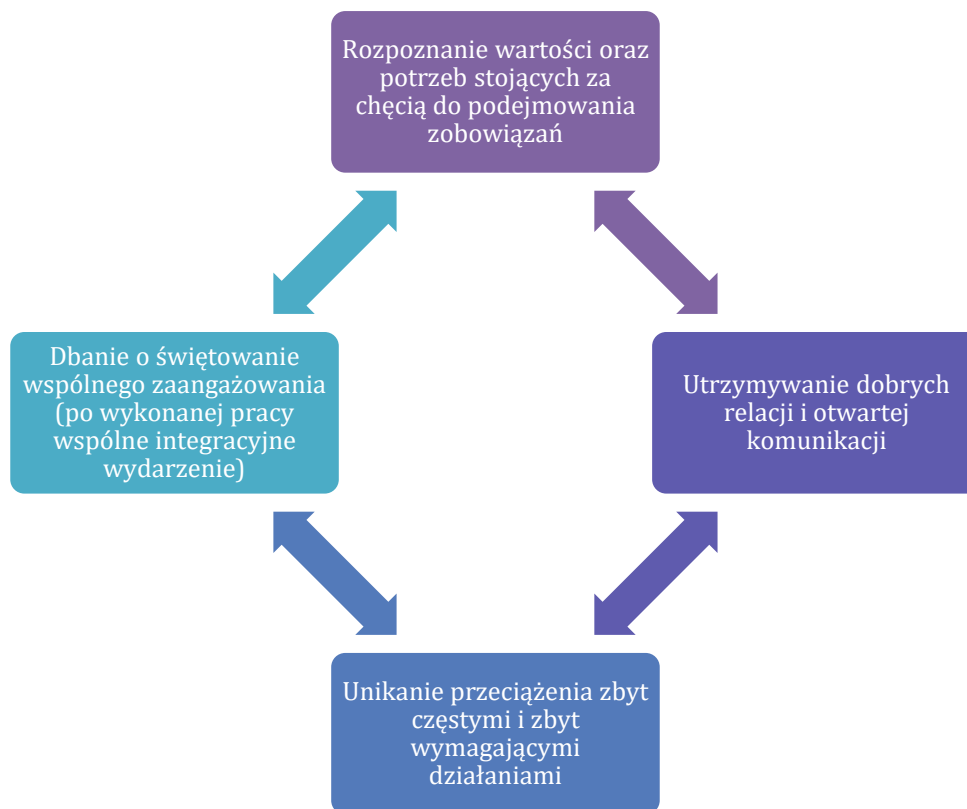
Wyniki monitoringu, przeanalizowane przez Zespół Roboczy będą prezentowane mieszkańcom Chruślic przynajmniej raz do roku w czasie zebrania wiejskiego.

6 PLAN WŁĄCZENIA SPOŁECZNOŚCI W REALIZACJĘ KONCEPCJI, Z UWZGLĘDNIENIEM ROLI SOŁTYSA LUB RADY SOŁECKIEJ W TYM PROCESIE

6.1 Zaangażowanie mieszkańców w rozwój strategii

Społeczność Chruślic charakteryzuje się wysoką aktywnością i zaangażowaniem mieszkańców w sprawy swojej wsi. Często biorą oni udział w projektach nie tylko jako uczestnicy i konsumenci działań, ale czynnie uczestniczą w przygotowaniu wydarzeń i pracują społecznie dbając o rozwój otoczenia.

Z tego powodu nie ma konieczności podejmowania działań animacyjnych z zakresu pobudzania aktywności. Istotnym i ważnym wyzwaniem będzie z pewnością utrzymanie tak wysokiego poziomu zaangażowania. Kluczem do osiągnięcia tego stanu będzie równomierne oddziaływanie w czterech obszarach:

Rysunek 16 Obszary podtrzymywania aktywności społecznej mieszkańców Chruślic

Ważną rolę w tym całym procesie będzie odgrywał Sołtys Wsi. Jako reprezentant władzy publicznej na najbliższym ludziom poziomie jest swoistym pomostem łączącym mieszkańców z reprezentującą ich władzą. Poprzez częstą obecność w Urzędzie i w czasie posiedzeń Rady Gminy może na bieżąco lobbować za realizacją projektów ujętych w koncepcji.

Jeśli w czasie realizacji koncepcji, odpowiednia uwaga zostanie poświęcona na utrzymanie wysokiego poziomu aktywności, należy przewidzieć wysoki poziom zaangażowania mieszkańców w rozwój strategii. Będzie to dotyczyć zarówno uczestnictwa mieszkańców w wydarzeniach jak i zaangażowania w realizację poszczególnych projektów w roli organizatorów.

6.2 Kluczowe kanały komunikacji i podnoszenia świadomości wśród obywateli

Chruślice to niewielka miejscowość, w której znajduje się 58 domostw, zamieszkiwanych przez około 200 osób. Z tego powodu większość komunikacji i informowania odbywa się w sposób nieformalny poprzez tzw. marketing szeptany (WOM – word – of – mouth). Mieszkańcy kontaktują się ze sobą bezpośrednio w czasie spotkań, telefonując do siebie lub poprzez komunikatory. Ta forma zdaje

egzamin i jest bardzo funkcjonalna. To właśnie rozmowy sąsiadów, rodziny, przyjaciół i znajomych stanowią główny nurt przepływu aktualności i podnoszenia świadomości. Z tego powodu można założyć, że będzie to najefektywniejsza forma przekazywania wiadomości oraz zbierania informacji zwrotnej od mieszkańców. Bezpośrednie rozmowy w czasie spotkań, wydarzeń i codziennych spotkań będą głównym kanałem komunikacji ze społecznością lokalną.

Kluczową rolę w tym nieformalnym procesie będzie odgrywać Koło Gospodyń Wiejskich. To ważne, aby w czasie spotkań Panie wymieniały się spostrzeżeniami i wiedzą zdobytą od mieszkańców. Dzięki temu możliwe będzie zwiększenie trafności i celności odbieranych informacji oraz tworzenie spójnego obrazu sytuacji społecznej we wsi.

Aby jednak uniknąć sytuacji, w której całość komunikacji będzie odbywać się nieformalnie, ustalono następujące dodatkowe kanały komunikacyjne:

1. Plakaty informujące o planowanych działaniach umieszczane na tablicach informacyjnych we wsi oraz Urzędzie Gminy.
2. Informacje o planowanych działaniach udostępniane na stronach www Gminy i LGD Razem dla Radomki oraz portalach społecznościowych Klubu Senior+ i KGW Babki.pl.
3. Informowanie mieszkańców o podejmowanych działaniach, ich efektach w czasie zebrań sołeckich. To zadanie będzie powierzone Sołtysowi Wsi oraz Radzie Sołeckiej.

Dzięki tej, dwuwarstwowej strukturze systemu komunikacji, będzie można uzyskać informacje trafne, spójne, rzeczywiste i celne.

6.3 Planowane działania mające na celu zmobilizowanie zainteresowanych stron

Mobilizowanie interesariuszy w proces wdrażania koncepcji będzie polegać głównie na informowaniu o realizowanych działaniach i zachęcaniu do wzięcia w nich udziału. Odpowiednie dostosowanie typu i formy działań przeznaczonych dla konkretnych grup docelowych może skutkować ich większym zaangażowaniem.

7 PODSUMOWANIE

Koncepcja Inteligentnej Wsi dla miejscowości to dokument kompleksowy. Opracowany przez mieszkańców w ścisłej współpracy z podmiotami działającymi

Koncepcja Inteligentnej Wsi dla miejscowości Chruślice

na tym terenie – Gminą Wolanów, Sołtysem i Radnym, Lokalną Liderką i przedstawicielami grup nieformalnych.

Jest to dokument strategiczny wychodzący naprzeciw potrzebom społeczności lokalnej. Cele i działania w niej ujęte są adresowane do wszystkich zdiagnozowanych grup docelowych.

Założenia są ambitne i dalekosiężne, ale taka przecież jest też społeczność Chruślic, która współpracuje już od wielu dekad na rzecz wspólnego dobra.

Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie.

Projekt współfinansowany w ramach Projektu Grantowego „Razem dla Radomki” ze środków Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020 w ramach poddziałania „Wsparcie na wdrażanie operacji w ramach strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność”.